لوړ خیالونه او
ژور فکرونه

انتخاب، ترجمه، تألیف

د

ارواښاد استاد ګل پاچا الفت

اهداء

پښتو ژبې ته

بسم الله الرحمن الرحیم

د ناشر سریزه

((لوړخیالونه او ژور فکرونه)) د ارواښاد استاد الفت له خوا راغونډ شوی اثر دی، ده د دې اثر له پاره د نړی د هغو پوهانو آثارخوښ کړي چې په یوه وخت هم پیاوړي مفکرین او هم د پیاوړي قلم خاوندان لیکوالان او ادیبان وو. خو استاد دا آثار داسې را پښتوکړي چې د ترجمې نخښه هم نه پکښې ښکاري، او لکه د ده د غوره نثرونو غونډې روان خواږه او له شعري کیفیت نه برخوردار دي. ده دا کمان هم کړی چې د داسې مفکرینو افکار یې د خپلې ترجمې له پاره غوره کړي چې دی یې هم د فلسفې په ژورښه پوه دی او هم دی په خپله له همدې لړۍ مفکرینو څخه دی.

همدا راز ده د نوموړو لیکوالو هغه پارچې خوښې کړي چې زموږ د ټولنې له پاره یې نه یوازې دا چې فکر او مطالب نا اشنا نه دي بلکه زموږ د ټولنې د ښې استفادې وړ افکار او مطالب لري.

سازمان مهاجرین مسلمان افغانستان د ارواښاد استاد الفت دا غوره اثر د فکر او نثر د یوې ښې نمونې په توګه خپروي.او هیله ده چې افغان ځوانان به یې په مینه ولولي او د فن او فکر زده کړه به ترې وکړي.

په درنښت

سازمان مهاجرین مسلمان افغانستان

فهرست

سر ليك :	مخ:
آزادي	١
اجتماعي عيبونه	٢
ګل ويل	٢
شپږ زره کاله پخوا	٢
حضرت محمد (ص)	٣
خيال او اميد	۴
له مرګه نه ويريږم	۵
د غم خوښي	۵
دژوند لوبه	۵
پوهه	۵
هرچا وځورولم	۶
زما تراني	۶
د هوسونومرګ	۶
د شاعر حال	۶
شاعرته	٧
ادب او محبت	٧
دحقيقت اظهار	٧
پيغمبر	٨
د نيکانو ارمان	٨
قبراوګل	٨
افتخار	٩
څه غواړم؟	٩
دبډاى فقر	١٠
هيرول	١١
له هرچانه لري	١١
د شاعر خوشبختي	١١
تسلي	١١
هابيل اوقابيل	١٢
سخاوت	١٢
بی اسري	١٢
خلک اوشاعر	١٣
انسان	١٣

سرليك:	مخ:
په انګلستان کی	١٣
غويي	١۴
دټاګور نغمي	١۴
شاعر او پرښته	١۵
غم اوخوشحالي	١۶
پارلمان	١٧
ژوند	١٧
قوت اوجرئت	١٧
تاريخ	١٧
لوړه پايه	١٧
بدبختي	١٨
عقل	١٨
ترقي او تکامل	١٨
دژوند ضروري شرط	١٨
علم او اخلاق	١٩
فکراو احساسات	١٩
تمسخراو ترحم	١٩
دخلکو انتظار	٢٠
خطرناک	٢٠
د ژوندانه مخ اوڅپ	٢٠
ليونتوب اوحماقت	٢١
په ځان باور	٢١
تعصب	٢١
ځان وپيژنه	٢١
شخصيت	٢٢
بقاء	٢٢
کب	٢٢
هغه چي دنياته رانغله	٢٢
څنګه به يو؟	٢٣
ستاسو فکر	٢٣
که طبابت ترقي وکړي	٢٣
څه غواړئ؟	٢٣

فهرست

سرليك:	مخ:
پوه اوناپوه	۲۴
ليونی	۲۴
مرګ	۲۴
روح	۲۴
افلاطون	۲۴
زموږپوهه	۲۵
بدې خبرې	۲۵
انساني سلوک	۲۵
انساني کمال	۲۵
د فکرروزنه	۲۶
ښکليتوب	۲۶
ښايست	۲۶
سياست مدار	۲۶
غولول	۲۶
فکرپه شعر کښې	۲۶
بدبختي اوشعر	۲۶
عشق او سعادت	۲۷
پوهه او عشق	۲۷
ښوونځی	۲۷
دفکر پانګه	۲۷
معرفت	۲۷
علم او علما	۲۷
ځان ښودل	۲۷
دښه کار علت	۲۸
تاج اوقلم	۲۸
مطبوعات او تاريخ	۲۸
حکومت او روزنامه	۲۸
دځان سعادت	۲۸
ځان مسعود ګڼل	۲۸
اجبار او اختيار	۲۹
عقل اوزړه	۲۹

سر ليك:	مخ:
کينه او مينه	۲۹
احتمالي مصيبت	۲۹
لياقت لرل	۲۹
شهامت	۲۹
لوی خلک	۲۹
اجتماع	۳۰
د جنګ اساس	۳۰
نجيبه غريزه	۳۰
شهرت اوشرافت	۳۰
هديه قبلول	۳۰
هيرول	۳۰
ځان غوښتنه	۳۰
مکررات	۳۱
نيکي	۳۱
دطبيعت قوانين	۳۱
انساني تکليف	۳۲
ژوند	۳۲
هيرول	۳۳
حکمت اوسعادت	۳۳
انشا	۳۳
مطالعه اوتفکر	۳۴
خوی او خصلت	۳۴
دوستانه مناسبت	۳۴
بدي اوضرر	۳۵
لويه اشتباه	۳۵
افتخار	۳۵
غضب او شهوت	۳۵
دوستي	۳۶
ښکلا	۳۷
وحشي اومدني انسان	۳۷

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه

وربځې پورته په هوا ښکلې دي، ځاځکانې ښکلته په ځمکه ښکلې.
هغه څه چه په هسکو وربځو ښکلې شته په ژورو ځاځکانو ښکلې هم شته.په دغو اوبو باندې
هم هماغه تنده ماتېږي.
د لوړ خيال او د ژور فکر نتيجه يوه ده.
ته! يا خپل نظر ډير لوړ کړه يا پخپل ګريوان ښکلې ډير سر ښکلته کړه!
د شاعر او فيلسوف فرق همدغه دی.
زه شعر او فلسفه همدغه شان ګڼم.

«الفت»

آزادي

په کوم حق دهوا آزاد مرغان په پنجروکښې اچوئ؟
څه حق لرئ چې دغه آسماني نغمه وا ل له ګوښه ځایونو، له چینو اولښتیو، دسپیدو له رڼا او د ونو له څانګو څخه بیلوئ او د ژوند پانګه ترینه اخلئ.
انسانه ! ته په رښتیا دا ګومان لرې چې لوی خدای دغه ښایسته مخلوق ته دا وزرونه او ښکې ددې لپاره ورکړي دي چې ته یې وشکوې؟
آیا بې له دغه ظلم او ستمه ته ښه ژوند نشې کولی؟
آخر دغو بیګناهو څه کړي دي چې ټول عمربه ستاپه زندان کښې تیروي.
دا څه معلومه ده چې د دغو بیګناه بندیانو سرنوشت زمونږله سرنوشت سره نه دی تړلی.
دا چا ته معلومه ده چې ددغو مرغیو آه به دظالمانو حاکمانو په څیر په مونږ را ونه ګرځي اومونږ به ونه ځوروي.
آه - هیڅوک نه پوهیږي چې په دغه جهان کښې زمونږ له کړو نه څه نتیجه ولاړیږي؟
زمونږ له هغو جنایتونو چې په خندا او خوشحالۍ انجام مومي د اسرارو په چارراهۍ کښې څه پیداکیږي.
کله چې دشنه اسمان سپک وزره مرغا ن چې ددې لویې فضا الوتلو ته پیدا دي په پنجروکښې اېساورئ، هغه وخت چې دآسمان دښلي دریاب ښایسته لامبوزن د خپل ظلم په زندان کښې اچوئ دافکرنه کوئ چې یوه ورځ به ددوی په وینو لړلي نوکان له قفسونو څخه راووزي اوتاسوته به درورسیږي.
ایا تاسو دا فکرنه کوئ چې هر چیرته چې یو بندي دظلم اوستم له لاسه فریاد کوي خدای ورته په رحم او مهربانۍ ګوري؟
دخدای لپاره د شنو فصلونو اوکښتو نوکونجي دغو بندیانو ته وسپارئ.
بلبلان ازاد کړئ مرغۍ خوشې کړئ.
دغه ښکلې پنجرې چې دزینت لپاره ستاسو په کورنو کښې ځړیږي په ډیر دقت وګورئ.
دجهان هغه تله چې تاسې یې نه وینئ دوه پلې لري.
همدغه دقفس نري او زري مزي دي چې دزندانو او جیلو نو تور اهنین سیخونه ترینه جوړیږي.
د اسمانونو، د چمنونو، دسیندونو بې ازاره لارویو ته زیان مه رسوئ او ازادۍ ته یې په احترام وګورئ.
ددغو بیوزلو اوبې ګناهو ازادي مه ایساروئ چې د تقدیر اوسرنو شت قاضي او حاکم ستاسو ازادي سلب نه کړی.
هغه چې د ظالمانو له ظلمه فریاد کوي پخپله هم ظلم اوتیری کوي.
انسانه! ته په رښتیا ازادي غواړې او ازدي دې خوښه ده؟
که دغسې وي نو بیا ولې دغه بندي اود خپل ظلم پټه خوله شاهد پخپل کورکښې ساتې.
ظالمه! ولې فریاد کوې چې په ماباندې ظلم او تیری کوي.
لږ څه خودغه بیوزلی بندي وګوره چې سیوری یې په تاباندې پریوتی دی.
دغه قفس ته خو لږ غوندې ځیرشه چې ستاپه کورکښې ځوړند دی او ته نه پوهیږې چې ددې پنجرې دسیخونو ترشا چې اوس په کښې یو بې ګناه مرغه نغمه سرایي کوي دیوه زندان اساس اوبنیاد ایښودل کیږی.

(هوګو)

اجتماعي عيبونه

هغه څوک چې له ټولو اجتماعي عيبونو يعنې له خو دپرستۍ، تعصب، خطا کارۍ او دروغو نه خلاص وي له اجتماع سره به دومره مخالف وي چې بې له انزوا نه به هيڅکله ژوند و نه کړی شي.

(ګوستا ولوبون)

ګل ويل

ګل بوراته ويل:

زه او ته تقدير يوله بله بېل کړي يو، زه دلته پاته کيږم مګر ته هرې خواته الوزې او هرلورته تلی شې، سره له دې ما اوتا يوبه بل پورې زړه تړلی او له خلکونه لرې خوا په خوا ژوند کوو.

زه او ته دومره يوبل ته ورته يو چې کله کله دواړو ته ګل وېل کيږي افسوس دی چې ته له نسيم سره پرواز کوې او زه په زمکه کښې زنداني يم.

ما څومره ارزو لرله چې له تاسره والوزم اوستاپه مخکې خپله خوشبويي خبره کړم.

مګرته دومره لرې ځې چې زه درسره ملګرتيا نشم کولی.

ته هميشه په ګلونو کښې پرواز کوې زه يوازې د خپل سيوری ننداره کوم چې د لمرله ګرزيدو سره زما شاو خا ګرځي.

ته ځې اوبيا راځې بيابيرته ځې اود بل ځای قصد کوې مګر ماوينې چې هرسحر پخپل ځای ټينګ ولاړيم او اوښکې تويوم.

بوراګله! ددې لپاره چې زما اوستا يارانه ټينګه پاته شي ياته ماغوندې خپلې نبلې په زمکه کښې خښې کړه ياماته بڼې او وزرونه راکړه چې تاغوندې والوزم او له تا سره پروازو کړم؟

(هوګو)

شپږ زره کاله پخوا

شپږ زره کاله کيږي چې سړي دسړو په وژله لګيا دي.

.....آسمان هرکله د زنبق دګلونو او دښايسته مرغيو د ځالو په صورت خپل استازي رااستوي چې دوی دصلح اومحبت خواته راوبولي مګر دغه دمينې پيغامونه د خلقو له زړونو څخه دليو نتوب اثرنه وړي.

له ډير ه وخته دځمکې د خلکو زوروره مينه له وژلو او وينو تويولو سره پيداشويده.

ډيره موده کيږي چې دملتونو خوړه او جذابه موسيقي دجنګ او جګړې ساز او سرود دی.

ډير وخت دی چې افتخار د ويرو ونکې خپسکې بڼه پيداکړي ده چې په ديو هيکله ارابه په لاره تيريږي او ښځې، نران، لوی، واړه له پښو لاندی چيتوي.

اوس زموږ سعادت اونيکبختي له ډيرې مشکل پسندۍ نه کار اخلي اوهغه وخت يې وچولی غوړيدلی وی چې خلک ووايي ((ځوځانونه وژنو)) اوس بايد دسعادت ګټلو لپاره د جنګ نغاره وډ نګيږي.

هر چيرته د پولادو برق په چليدو دی، په هر ځای کښې دبلو لمبولوګي اولوخړې پورته کيږي.

هغه خلک چې ډلې ډلې د خلکو د وژلو لپاره د جنګ ميدان ته روان دي د خپلو تورو شپو درونو لو لپاره د توپونو د خولو لمبو ته ضرورت لري.

داټو ل کارونه يوازې دقومونو دمشرانو د جاه طلبۍ لپاره دي.

هغوی لاپه موږ باندې خاورې نه وې اړولې چې زموږ په قبرنو باندې ددوستۍ معاهدې کوی.

ځنا وراو مرغان لاد جنګ په ميدان کښې زموږ په وينو او هډوکوپسې ګر ځې اودغه اقايان يو له بله سلامونه او احترامونه مبادله کوي.

زمور په ننني. دنیاکښې هیڅ ملت نه غواړي چې یو بل ملت خپل ګاونډ ووینې.
هغه کسان چې ددوی د حکومت دوام زموږ د حماقت نتیجه ده هره ورځ د قهر اوکینې احساس زموږ په روح کښې تقویه کوي
او هغه اور ته لمن وهي چې دوی پخپله بل کړی دی....
ښایي چې له یوه سیوری لاندې ارام کښیناستل دیوې چینې خوړې او به څښل، له یوې ګڼې او ګوري ونې لاندې له خپلو
رؤیاسره مشغولا خوند او لذت ولري مګر دنن ورځې انسان له دې ټولو خوندو نه زیات خوند د خپلو ورونو په وژله کښې مومي.
هغه وخت چې سپیدی چوي او د رڼا پیغام جهان ته راوړی، هغه وخت چې دسحر مرغه نغمه سرایي کوي دغه ځګړه مار انسان
دوژلو او وینو تویولو په فکر کښې وي.او له کینې نه کاراخلی.

(هوګو)

حضرت محمد (ص)

هغه (ص) پوهیده چې دعمر وروستی. سلګی. ده او د ژوند رڼا لکه د مازیګر زیړی لمر درنګ ساعت له سترګو پنا کیږي.
دی به تل په فکر کښې ډوب و او په هیڅا به یې پږه نه اچوله.
چې په لاره به روان ؤ، له هرې خوا سلامونه پرې وبل کیده، ده به هم هر چاته په مهربانی ځواب وایه.
په زړه کښې یې شل ویښتان سپین نه لیدل کیده او زهیر تیاپي ورځ په ورځ زیاتیده.
کله به چې اوښانو اوبه څښلې دی به ورته ودریده او هغه ورځې به یې په زړه ګرځیدې چې ده به دخپل تره او ښان څرو ل.
هروخت به د خدای په درګاه کښې په زار او نیاز مشغول و.
خوراک یې بیخې لږ و او ډیر څله به یې په نس پورې تیږې تړلې.
پخپل لاس به یې خپلې میږې لوشلې، چې جامې به یې وشلیدې په زمکه به کښیناست او خپل کالي به یې پخپله ګنډل.
د ځوانی قوت یې نه وپاته، ډیرو روژو دده بدن کمزوری کړی و. په ډیرو او ږدو ورځوکښې به یې درمضان ټولې روژې نیولې. د
درې شپینو کالو و چې ناځاپه تبه پرې راغله.
هغه قرآن چې د خدای له لورې پرې نازل شوی و، ټول یې ولوست. داسلام بیرغ یې سعید ته په لاس کې ورکړ او هغه ته یې
وویل:
دازما دژوند وروستی ورځ ده ته په دې پوه شه چې بې له یوه خدایه بل خدای نشته، ته د هغه په لاره کښې جهاد وکړه.
دی ډیر آرام معلومیده مګر نظریې د هغه لوړ پرواز عقاب غوندې و چې د لورې فضا په ترکولو مجبور شوی وي.
په دغه ورځ هم د ی د هر وخت په شا ن دلمانځه لپاره مسجد ته راغی اوپه حضرت علي یې تکیه کړې وه، مومنان او مسلمانان
وریسې راروا ن وو او په مخکې یې مقدس بیرغ ریږده.
چې مسجد ته ورسیده رنګ یې الوتی و او خلکوته یې وویل:
ای خلکو! که چیرې دپاک خدای (ج) اراده نه وای مابه له یو ړانده اوناپوه نه څه فرق نه درلود.
چا ورته وویل د خدای(ج) رسوله! هر چا چې ستا بلنه د حق په لورې واوریدله ستا په خبرو یې باور راغی او په ایمان مشرف شو.
کله چې ته دنیا ته راغلې نو په آسمان کې نوی ستوری ښکاره شو او د کسری د طاق درې برجونه و نړیدل.
مګر هغه (ص) خپلو خبرو ته دوام ورکړ او و یې ویل: اوس زما وروستی ساعت رارسیدلی دی او د آسمان پرښتې زما په باب کې
مجلس لري.
غوږکیږدئ او واورئ! که ما ستاسو کوم یوه ته کله کومه بده خبره کړې وي هغه دې پاڅیږي او پخوا له دینه چې زه له جهانه لاړ
شم ما ته دی بیرته راوګرځوي او هماغه څه دې را ته و وایي.
که مې څوک وهلی وي و مې دې وهي که مې له چانه څه اخستي وي رانه دې واخلي، په دغه وخت کې یې هغه لږکی حاضرینو
ته وړاندې کړ چې د ده په لاس کې و، هلته یوه بوډۍ ناسته وه او وړی یې وریشلې هغې چیغه کړه چې ای د خدای رسوله
خدای دې له تا سره ملګری وي.

ده (ص) بیا و ویل: ای خلکو! په خدای ایمان لرئ او د هغه حضور ته په تعظیم سرونه ټیټوئ، د میلمنو پالنه کوئ پرهیز ګار اوسئ او عدالت وچلوئ.

دغه وخت لږ غونډې غلی او په فکر کښې شو بیا یې ورو ورو ګامونه واخستل او و یې ویل: ژوندو خلکو! زه بیا تاسو ټولو ته وایم چې زما د تللو وخت دی ژر کوئ پخوا تر دې چې زه د اجل پیاله نوش کړم زما ګناه چې ما کړی وي را په یاد کړئ او هر بد مې چې ستاسو له هر یوه سره کړی وي، له ما نه انتقام واخلئ.

خلك له ده نه غلي او نیولي په ځنګ تیریدل، ده د ابوالفداء له خاه نه اوبه را وغوښتلې او مخ و لاس یې و مینځل، یوه سړي ترینه درې درهمه وغوښتل ده سمدلاسه ورکړه او ویې ویل: ((د حساب فیصله دلته ښه ده نه په قبر کښې)) خلکو په ډیره مینه په هغسې نظر لکه چې کوتره یې لري دغه د جلال او عظمت خاوند ته کتل چې ډیره موده د دوئ د داډ او امید مرکز ؤ.

دی (ص) خپل کور ته ننووت ډیر خلك د کاله نه د باندې پاتې شوه او ټول شپه یې په ویښه تیره کړه سحر چې سپیدې و چاودې ده و ویل: ابوبکره! زه نور د پاڅیدلو توان نه لرم پاڅیږه ما ته قرآن ولوله په دغه وخت کې د ده کور بي بي عایشه(رض) د ده تر شا ولاړه وه.

دی د آیتونو په اوریدلو مشغول ؤ چې حضرت ابوبکر (رض) لوستل، کله به یې په ورو ورو شروع شوی آیت تمام کړ، په دغه وخت کې نورو ټولو ژړل او چا خپله ژړا نشوه ټینګولی.

نژدې ماښام ؤ چې عزرائیل (ع) د کاله په دروازه کښې ښکاره شو او د ننوتلو اجازه یې وغوښتله.

د خدای (ج) استازي و ویل: پریږدئ چې د ننه راشي، په دغه وخت کښې هر چا د ده په سترګو کښې د ده د ولادت د ورځې غونډې یو عجیب ځلیدونکی برق لیده.

عزرائیل (ع) ده ته وویل: د خدای (ج) رسوله ته خدای (ج) خپل حضور ته بللی یې.

ده و ویل: زه د حق دعوت ته لبیك وایم له دغه وینا سره دی وریږدیده او د یوه آرام نفس په وتلو د ده شونډې بیرته پاته شوې او حق ته یې ځان وسپاره.

((هو ګو))

خیال او امید

د آسمان په لوښو کښې کومه یوه ډیره ښه ده؟ زه هر څوك خپلې عقیدې ته پرېږدم او پخپله د آسمان هغې لور ته په زړه کې ډیر ځای ورکوم چې تل په پرواز کښې ده او خیا ل ورته وایي.... دې ښکې جنۍ ډیر ښه هوسونه پخپل پلو کښې راټول کړیدي.

آسمان خپلې دغې هوسناکې او نیاز مینې لور ته اجازه ورکړیده چې هر څه یې زړه غواړي هغه له ځان سره واخلي. دې ښایسته او ګلالۍ جنۍ کله د ګلو تاج په سر باندې ایشی د سوسن امسا په لاس د ګلو او سنبلو په چمن کښې ګرځي بورا ګانو ته د الوتلو لورې او لودن ښیي.

لکه د شاتو مچۍ له ګلونو سره خوله په خوله شي او په شیره یې ځان مړوي.

یو وخت له خورو ورو څڼو سره خپله سپینه ښه زوروري سیلۍ ته سپاري او په دغه حین کښې د سحر د سپیدو سپینه جامه یا د تورې شپې تور کالي اغوندي او هره ګړۍ د خلکو په نظر کښې بیله جلوه لري.

د لوی خدای دغه ښیګڼه باید هیڅکله هیره نکړو چې موږ یې د دغې وفا دارې جاوداني پیغلې په ملګرتیا بر خوردار کړو.

زموږ سرنوشت یې دد ې له سرنوشت سره په یوه ملکوتي پیوند کلک وتاړه چې په غم او ښادۍ کښې راسره وي.

په دغه ښکلی بخشش باید ډیر خوشحاله اوسو او دا ښایسته حوره ډیره وستایو.

د زړه په کورکښې دکور د میرمنې ځای باید دیته پریږدو او ډیر پام وکړو چې هغه بد ګذرانه او بدخو یه خواښې یعنې عقل ددې ښکلې نازنینې ناوې زړه ازار نکړي.

او ه یوازې همدغه جنۍ په ما باندې نه ده ګرانه دد ې له خورسره هم زه ډیره ټینګه علاقه لرم.

خورېې له دینه لږ څه لویه او جدي شانته ده چې ((امید)) ورته وایي.

څومره به ښه وي چې دغه مهربانه ملګرې چې له ډیرې مودې زما د سعادت پانګه ده ترهغه وخته راسره وي چې زما دژوند ډیوه مړه شي او ژوند خاتمه ومومي. (ګوته)

له مرګه نه ویریږم

له مرګه نه ویریږم، که څوک راته ووایي چې نن شپه مرې زه به ووایم چې د خدای رضا مې قبوله ده، مګر خدای دې نه کا چې څوک راته و وایي دیوه تن ژوند ستا له لاسه تریخ دی.

((کانت))

د غم خوښي

زما دا خبره بې له پوهانو بل چاته مه کوئ ځکه چې ناپو هان بې له ملنډو په نور څه نه پوهیږي
زه غواړم هغه څوک وستایم چې ځانته اور لټوي اولکه پتنګ سره اورته ځان غورځوي.
دعشق په شپوکښې چې دژوند نیا لګې کر ل کیږي او د حیات ډیوه لاس په لاس ګرځي دسپینې سپوږمۍ په لیدلو ستاپه روح کښې یو مرموز هیجان پیداکیږی، ته بیا خپل ځان دتورتم په زندان کښې بندې نه وینې ځکه چې هر ه ګړۍ دیوه مقام ارزو درسره وي.
ته بیا داوږدې لارې او ډګران سفرله غمه خلاصیږي او خپله اروا په بیړه د نور اوصفا چینې ته استوې چې دشوق په لمبه لکه پتنګ ځان ستې کړې.
ترڅو چې په دغه نکته پوه نشې ((مړشه چې ژوندی شې)) په دغه تورتم او تیاره جهان کښې به لکه نوم ورکی میلمه اوسیږې.
(ګوته)

دژوند لوبه

څه موده ما او تا یوله بله زړونه تړلي وو، اوپه غم اوښادۍ کښې ملګري وو.
په وارو وارو مو دښځې او میړه لوبه شروع کړه بې له دې نه چې خبره جګړو او دعووته ووزي.
ډیرځله مو یو له بل سره وخندل، ددوو مینو غونډې مو یو د بل په مخ دمینې لاسونه راښکل، شو خې مووکړه، یوله بله مو خوله واخستله او خوله مو ورکړه.
په اخرکښې مو د ورو په شان په ځنګلونو او کښتونوکښې د الاداد اوپټپټانې لوبه شروع کړه او یوله بله داسې پټ شوو چې تراوسه مو سره نه دي موندلي.
(هاینه)

پوهه

دپو هې قوت ته وزرونه مه پیداکوئ، بلکه څه سرپ ورپورې وتړئ.

(بیکن)

هرچا وځوورولم

ځینو پخپل عشق و ځوورولم، ځینو په کینه زما زړه ازار کړ.
چا د عشق په زهرو زما ډوډۍ ولړله.
چا زما د شرابو په پیاله کښې دکینې زهر توی کړه.
مګرله هرچانه هغه چا ډیروځورولم چې نه یې راسره کینه پیداشوه او نه مینه.
(هاینه)

زما ترانې

زما ترانې ټولې په ز هرو لړ لې دي.
ولې به نه وي لړلي آیا تا زما دزنده ګۍ په جام کښې زهر توی نه کړه؟
زما ترانې ټولې په ز هرو لړې دي، ولې نه وي لړلي ایا زه پخپل زړه کښې په زر هاو ماران نه لرم؟
آیا له دغو ټولو مارانو نه علاوه ته زما په زړه کښې ځای نه لرې ای زما دلداره!
(هاینه)

د هوسونومرګ

زما هوسونه مړه شو مګر زه لا ژوند ی یم.
ما خپل زړه له خوږو او خوندورو رؤ یاؤ خخه وشکاوه او مړنشوم.
اوس ما ته بې له رنځ تیرولو او غم خوړلونه نور څه نه دي پاته.
زماغلی اوچوپ زړه د همیشه لپاره دامیدو له تودوالي محروم دی
زما د سرنوشت طوفانونو زما دژوند تر اوتازه ګل مړاوی کړ اوس زه یوازې له نا امیدۍ او افسر ده ګۍ سره مخامخ یم او د نجات
وروستۍ ګړی ته ګورم.
زه هغه وچه پاڼه یم چې منی اوخزان یې لیدلی مګر دا لا په لغړ ښاخ پاتې ده اود ساړه ژمي بادونه یې ریږدوي.
(پوشکین)

د شاعر حال

ترڅو چې د هنر رب النوع تازه طعمه ونه غواړي شاعرغلی او ارام دی.
دی هم د نورو غونډې په خوږو او بو پسې هڅه کوي او د وګړو په شان په ډیرو ورو کارونو باندې بوخت وي.
د ده اسماني سریدنه غلې وي او هیڅ غږ ترینه نه خیژي.
زړه یې له غم اورنځه فارغ وي او د ژوند له مبتذلو خوښیوسره یې تعلق وي.
لنډه داچې د جهان بې هنره خلکو غونډې عادي ژوند لري.
کله چې نا څا په د هنر رب النوع د شاعر په زړه کښې څه واچوی روح یې لکه ګربته چې له درانه خوبه پا څیږي ریږدي او له دغه
احمقانه وخت تیرولو څخه خوابدی کیږی.

د جهان له عادي شور او غوغا څخه تښتي او خپل سر د خلکو نا ځیزه بوتانو ته نه ټيټوي، بلکه په ډیر وقار او ټینګار له دغه عالمه کناره کيږي د ډکو سیندونو په موجونو او د ځنګلوپه شاعرانه زمزمو پسې روانيږي

" پوشکین"

شاعرته

شاعره! د خلکو په ستاینه مه غولیږه! ځکه چې دمدح او تحسین نغاره ژرغلې کيږي.
داحمقانو او بیشعوره خلکو خندا او وینا ته غوږ مه ږده!
تل غلی جدي او ټينګ اوسه!
ته پادشاه يې باید د شاهانو غوندې په انزواکې ژوند وکړې.
ته خپله لاره مه پریږده او هغه ځای ته ولاړشه چې ستا ازاد طبیعت يې درښيي.
ته د خپلو هغو اندیښنو او خیالاتو محصول چې په تا باندې ډیرقدر لري خلکو ته وړيا ورکړه او پخپله دغه بخشش له چانه څه مه غواړه!
اجر او مزدوري مه غواړه ځکه چې ستا مکافات يې له تانه بل څوک تا ته نشي درکولی.
ته پخپله د خپل ځان قاضي يې ځکه چې هيڅوك ستا په باب کښې تا غوندې سختګیرنه دی.
ای مشکل پسند هنر منده! آیاته پخپل کارپخپله خوښ يې؟ ایا ستاړره خوشحاله دی؟ که دغسې وي نو بیا څه پروا ده که خلک له تاسره دښمني وکړي او تاته بدووايي.
پریږده چې احمقان د هغه معبد په غولي کښې لاړې توکرې چې په محراب کښې يې ستا د نبوغ اور لمبې کوي. پریږده چې دوی د خپلې بې عقلۍ په وجه ستا د ځلاند مشعل پایې ولړزوي.

(پوشکین)

ادب او محبت

پام يې نه و، ددې په ځای چې په ډیر ادب راته تاسو ووايي په ډیره مینه يې راته وويل:
((ته)) په دغه وخت کښې د خوشحالۍ او خوشبختۍ خيا ل زما مضطرب ا وپریشانه روح ونمانځه او عاشقانه مچې يې ترې واخستله.
زه او س د هغې په مخکې ولاړيم او يوه شیبه ترینه سترګې نشم اړولی.
په خوله وایم ای ښکلې پيغلې (تاسو) څومره په ادب یاست مګرپه زړه کښې وایم: ته پرما باندې څومره ګرانه يې.

" پوشکین"

دحقیقت اظهار

که زه د حقیقت په اظهار کښې زیان ووینم پرو انشته خو چې حقیقت زما د چوپوالي په وجه زیان ونه ويني.

" مترلینګ"

پیغمبر

دمعنی تنده او تلوسه راسره وه.
په چوپه اوغلی بیدیا کښې لالهانده ګرځېدم.
هغه پرښته چې شپږ وزرونه لري له پاسه راکوزه شوه او خپلې ګوتې یې چې له خوب اوخیاله سپکې وې زماسترګوته رانزدې کړې.
ما د وار خطا ګربتې غوندې خپلې سترګې پرانیستې.
د هغې لاس زما دغوږونو له څنګه تیرشو زماپه غوږونو کښې ناڅاپه یو مرموز اواز پیداشو.
همدغه وخت ما داسمان د زړه د ټپیدو اواز واوریده.
د دریاب له موجونولاندې مې د بحري حیواناتو تګ راتګ ولیده.
دکورو په بوټوکښې مې د تاک څانګې اوپاڼې لیدې چې وده کوي او لوییږي.
پرښته زما شونډوته رانزدې شوه زما هغه ژبه یې رانه پریکړه چې کاریې نیش وهل و.
بیایې پخپلو لاسونو چې په وینولړلې وو یوه بله ژبه زما په خوله کښې کښیښوده.
زما په ځیګر یې تیره توره ومنډله زما رپیدونکی زړه یې راو ایست.
او د اور سوځوونکې لمبه یې زما په سینه کښې ننویستله.
زه دیوه مړي په شان غلی او بې حرکته دبیابان په شګوکښې پریوتم. دغه وخت مې ناڅاپه خدایي غږ ترغوږه شو چې ماته یې ویل:پا ځیږه ! سترګې وغړوه، د خدای فرمان ته غوږ ونیسه او د اجرا لپاره یې سمدلاسه روان شه له بیابانو نو او دریابونو نه تیرشه پخپلو اورینتو خبرو د ایمان اور د خلکو په زړوکښې بل کړه!
" پوشکین"

د نیکانو ارمان

د نیکانو لوی ارمان دادی چې دسږو جوړولو په کار کښې برخه ولري که څه هم ددوی کارپټ پاته شي او څوک پرې پوه نشي.
" پوشکین"

قبر او ګل

قبرسره ګل ته ویل:
ای د عا شقانو ګله! هغه د اوښکو څاڅکي چې هره شپه د چرغږ او سحرله سترګوستا په ښکلې بڼه راتوئیږي ته پرې څه کوې؟
ګل وویل:
او ل راته ووایه ! هغه چې ته یې هروخت خپلې ګیډې ته ننباسې څه ورسره کوې؟
قبروویل:ګله ! زه له هرې اروا نه چې ماته یې سپاري پرښته جوړوم او اسمان ته یې لیږم.
ګل وویل: قبره! زه دغه اوښکې ورو ورو د عطرو اوعسلو په صورت تبدیلوم او خلکو ته یې ورکوم!
" هوګو"

افتخار

دا طلایي سکه چې د دنیا په بازار کښې د افتخار په نامه چلند لري هیڅ ګڼمه.
هو! زه ورته په کرکه ګورم او له پښو لاندې یې کوم.
هغه چې د خپل هنر مزدوري غواړي دټیټ فطر ت خاوند دی.
هغه چې ددغه بازار په سرو او سپینو پسې لیوا ل دی پریږدئ چې دې بې ارزښه سکې ته لاس وغځوي.
داسکه هغه څوک اخلي چې ځان خرڅوي.
که ته غواړې چې دغه خلق وپیرې نوراشه دوی ټو ل ځانونه خرڅوي.
ته باید دو ئ ته یو مناسب قیمت ورکړې او خپله امیانۍ وشرنګوي.
که داسې ونه کړې نو د دوئ په تقوی اعتراف کوي.
ایاته نه پوهیږې چې دوئ ټول دتقوی خاوندان دي.
افتخار او تقوی تل اوره په اوره ورانده ځي.
ترڅو چې دنیا شته خلق د تقوی بهاپه افتخار تا دیه کوي.
دافتخار دسکې اواز دی چې دنیا یې په پښو دروله ده.
ماپریږدئ چې د جهان دپرهیز ګارانو په مقابل کښې بدمعامله او سم.
پریږدئ چې زه دافتخار خاوندانو ته هیڅ ښکاره شم.
زه چې ځان د دغسې خلکو په مخکې وینم زړه مې له اندازې نه زیات دحقارت تمنا لري.
زه دغه طلایي سکه چې د جهان په بازار کښې رواج لري او دافتخار په نامه یادیږي هیڅ ګڼمه اوپه نفرت ورته ګورم.
زه او س دافتخار او تقوی غوندې ورو څیزونو په مخکې نه یم ولاړ.
زه دغه وخت له ډیرو لویو حقایقو سره مخامخ یم چې یا باید غلی اوچوپ پاته شم یا ډیرې لویې خبرې وکړم.
ای زما پوهې اوهوښیارۍ! راشه هغه څه ووایه چې د نوروپه فکرکښې نه راځي.
"نیچه"

څه غواړم؟

د ډیرو خلکو له پټ رازونو خبرشوم مګرله ځانه لاخبرنه یم.
زما سترګې ماته دومره نژدې دي چې مانشي لیدای.
زما زړه غواړي چې له ځانه څه قدر لرې شم او خپله څیره ووینم مګر دومره لرې نه لکه چې له غلیم نه لرې یم.
اوس زما ډیرنژدې دوستان هم له مانه ډیر لرې دي.
زه غواړم د دوست او دښمن ترمنځ یوه فاصله ولرم ترڅو چې هغه څه په ځان کښې ولیدی شم چې په ماکې شته.
اوس پوه شوئ! چې زما زړه څه غواړي؟
" نیچې"

د بډاۍ فقر

لس کاله کیږي چې یو ځاځکی باران په ماباندې ونه وریده.
یوه سږه ورږمه په ماونه لګیده د مینې او محبت پرخه زما دزړه په کښت پرینوته ځکه چې په دغه ځمکه هیڅکله باران نه وریږي.
زما پو هې! زه اوس تاته مخ اړوم او تاته اسره لرم چې په داسې وچکالۍ کښې ته و چتوب غوره نه کړې.
له تا نه هیله لرم چې زما لپاره روح خوښونکې ورږمه، زه خوشحالوونکې پرخه، ژوند پالوونکې او ریاشې.
پخوا تردې ماوریځو ته ویل چې زما له کو هستا نه لرې شئ.
ماویل: ای تورو وریځو زما له مخې نه لرې شئ چې د رنا پلوشه په ماباندې ډیره پریوزي او مخه مې ښه رڼا وي.
اوس د هغو وریځوپه لاره کښې دامونه ږدم چې ګوندې یوه شیبه زما په سرباندې سیوری شي او زما خبرواخلي.
پخواله دینه په تریخ حقیقت پسې ګرځیدم اوس دتصادف ځنو ته لاس غځوم اوغواړم چې میلمه پالونکی شم، خپله برخه او دخپل وچولي لیک له ځانه ونه شړم.
نن زرتشت له خپلې سختې نه لاس اخستی دی او لکه تود باد چې کنګل ویلي کوي خپل ملایمت څرګند وي.
تراوسه لاپخپل کوهستان کې انتظار کاږي مګر دغره له لوړې څوکې راښکته شویدی.
له هغو کنګلونه چې تل ترتله ساړه او تړلي پاته کیږي یو قدم راټیټ شویدی ستومانه دی مګرخوشحاله معلومیږي.
غلی شه! چې حقیقت لکه ټینګه وریځ زما په سرتیریږي دوریځې له زړه نه یوغیر مریي برق ځلیدونکی دی.
حقیقت ورو ورو له ډیرو لویو پته پایو او پلو څخه زماپه لوړې راښکته کیږي.
راشه! ګرانه حقیقته.
چوپ شه! دا زما حقیقت دی چې په ځیرځیر او خواږه اضطراب راته ګوري او کتل یې لکه دستورو کتل جذاب اوشیطنت امیز معلومیږي ته به وایې چې زما د نیکمرغۍ راز یې پخپل حدس موندلی دی او پوه شویدی چې نن ولې دغره له لوړې څوکې راښکته شوی یم ولې ملایم او ارام یم؟ ته به وایې چې له لیدو اوکتو یې یو ګلرنګه ښامار ما ته خوله وازه کړې ده.
غلی شه! چې زما حقیقت څه وایي:
افسوس دی ستا په حا ل ای زرتشته! ستا حا ل دهغه چاغوندې دی چې سو چه زریې خوړلي وي، اخر به ستا ګیډه څیرې کړي او دغه زربه ترینه وباسي.
زرتشته! ته له اندازې نه زیات بډای، له حده زیات د خلکو سترګې بریښوې او په زړونو کښې ځانته حسد پیداکوي.
زه د ستا د ځلیدونکې رڼاپه مخکی دریدای نشم او سیوري ته پناه وړم اوریږدم.
بډایه! ځه ولاړشه! ځه روانیږه ای زرتشته له خپل لمرنه لرې شه! ته غواړی چې له خپلې هغې رڼا نه چې له تاسره ډیره زیاته ده نورو ته په لپولپو څه ورکړې.
ته په دې نه پو هیږي چې هغه شی چې له تاسره په رښتیا زیات دی پخپله ته یې.
که غواړې چې چاته څه ورکړې له ځانه تیرشه خپل ځان ورکړه ای زرتشته!
ته وایې لس کاله کیږي چې یو ځاځکی باران په ماباندې نه دی وریدلی، یوه سږه ورږمه راباندې نه ده لګیدلې، د مینې شبنم زماپه زړه نه دی پریوتی.
ته دا اسره لرې چې په مینه درته وګوري اوتاښه وګڼي.
ایاته نه پوهیږې چې ستا د خوشبختۍ پلوشو او حرارت شاوخوا ځمکه سوزولې ده؟ هغه زمکه چې له بارانه محرومه ده له عشقه هم څه برخه نه لري.
اوس ستا، ستاینه څوک نه کوي، بلکه ته د خپل دسترخوان دپوټو ټولوونکو ستاینه کوې.
زه تاپیژنم چې ډیر فقیربډای یې.
ستا ډیر شته تاپه عذابوي، ته خپل ځان په ډیره ورکړه ستومانه کوې. خپلې ارامتیا ته نه ګورې، له خپل ځان سره علاقه نه ښیي.
ستا باطن همیشه هماغه شان په شکنجه کښې دی لکه چې په یوانبارکښې له اندازې او ګنجایش نه زیات غنم واچو ل شي یاپه یو زړه کښې له حده زیاته مینه پیداشي. ته خپل ځان قربانوې خو څوک ستا، ستاینه نه کوي!

ای بې پوهې هوښیاره! که غواړې چې په نوروګران شې باید ډیر فقیرشې.
دا خلک له هغه چاسره مینه کوي چې په زحمت کښې وي هغه چاته یوه مړی ډوډۍ ورکوي چې وږی وي.
ای زرتشه! که غواړې چې چاته څه ورکړې نو خپل ځان ورکړه او له ځانه تیرشه!
زما خبره واوره، زه ستا حقیقت یم!
" نیچه"

هیرول

هغه څوک چې څه نشي هیرولی ښه سړی نه دی.
څو ک چې همیشه د بل دملامتۍ خاطره له ځان سره ساتي دښه زړه خاوند نه دی.

له هرچانه لرې

رټل او رټل کیده یو هم ښه نه ګڼم او له دواړونه کرکه لرم.
د چا اطاعت نشم کولی اوله چانه اطاعت هم نه غواړم.
هغه چې له ځانه نه ویریږي بل هم نه ویروي.
په نورو باندې هماغه څوک حکومت کولی شي چې نورویروي.
زه به څنګه دغه کارته زړه ښه کړم چې د خپل ژوند په اداره هم نه یم خوښ.
زه غواړم چې د ځنګله یا د سیند حیواناتو غوندې یوه شیبه ځان هیرکړم چیرته یوازې کښینم.
له خپلو لرې اوږدو رؤیاو سره مشغول شم.
خپل ځان له ډیر لرې ځایه دلته راوبولم.
له ځانه زړه وشکوم اوبې له ځانه له بل چاسره څه مشغولا و نه لرم.
"نیچې"

د شاعر خوشبختي

دکلي رونق اوښتی دی، دخزان سیلۍ ټوله ښکلا له ځان سره وړیده، مګرشاعر د تیرو په یاد خپل غم سپکوي.
دی فکر کوي چې له داسې بدایعو نه یوه ښکلې تابلو جوړه کړې چې هیڅ خارجي وجودنه لري.
دی په رښتیا ډیر خوشبخت دی چې برباد شوی ښایست د خپل خیا ل په دام کښې نیولی اوساتلی شي.
" ایشندرف"

تسلي

دژوند پاڼه زیړه ده، اوس تا تورو خاوروته سپاري ای دخاورو اولاده!
مګر غم مه کوه! ستاله خاورو نه به یو داسې نیالګی زرغون شي چې هرکا ل به نوي ګلونه نیسي او هرپسرلی به ستا په یادو عطر افشاني کوي.
" روکرت"

هابیل اوقابیل

دقابیل نسله! ته ارام ویده شه! ښه خوره او ښه څکه، تل موړ او خوشحاله اوسه! ځکه چې ژوند تاته په ډېره مینه خاندي.

مګرته ای د هابیل نسله! ټول عمرپه خواري او بدبختۍ کښې غوټه اوسه او په زحمت مړشه!

دقابیل اولاده! ډیر خوشحاله او سه ځکه چې اسمان تاته په ډیرښه نظرکتلی دی اوته یې خوښ کړی یې.

د هابیل اولاده! ته همدغسې په غمونو، زحمتونو اوسختیو کښې تل ترتله ژوند کوه!

دقابیل زوزاده! خانده اوخوشحالیږه ځکه چې ستا کښت ډیرښه راغلی اوستا رمې کا ل په کا ل زیاتیږي.

مګرته ای دهابیل زوزاده ! همدغه شان په لوږه شپې سبا کوه اوفریاد کوه.

دقابیل بچیو! تاسې تودو نغریو ته نږدې کښېنئ او ځانونه تاوده کړئ مګر تاسې ای دهابیل بچیانو لکه ګیدړان په سمڅو او غارونو کښې له سړونه وریږدئ او ورپیږئ.

دقابیل نمسیو! تاسو معاشقه وکړئ! او څنګه چې ستاسو سره اوسپین زیاتیږي خپل ټبر هم زیات کړئ او هرکا ل نوي اولادونه راوړئ.

مګر تاسو ای د هابیل نمسیانو خپله اشتها وسیځئ او له خپلې کمبلې نه هیڅکله پښې مه باسئ!

دقابیل ټبره! ته د ځنګلوونو د حشراتو غونډې تل خوره او غتیږه!

مګرته د هابیل ټبره! له خپلو اولادونو سره په لارو اوکو څوکښې سر ګردانه ګرځه!

اه دقابیل نسله ! که ته مړ هم شې ستاپه غوښو او هډوکو به ځمکه تیاره شي اوکښت به یې ډیرښه راشي مګرته ای د هابیل نسله! په ژوند هم څه حاصل نه لرې او هیڅ لاس ته نه درځي.

مګرګوره! ای دقابیل نسله! سره له دغو ټولو لوشیانو یو لوی شرم هم ستا په برخه رسیدلی دی هغه دا چې ستا په حکومت کښې ((پاله او کرکې دسرنیزې په مقابل کښې مغلوبه ده)).

ته! ای دهابیل نسله دا ځمکه پریږده او اسمان ته وخیژه ځکه چې ځمکه یې ستا لپاره نه ده پیداکړې.

" بودلر"

سخاوت

سخاوت دانه دی چې سړی چاته ډیرڅه ورکوي بلکه په ځای ورکړه سخاوت دی.

"لاربروير"

بې اسرې

یتیم هلک وم، ددنیا له شتو نه مې دوه رڼې سترګې درلودې چې دزړه آرامتیاپکې لیدل کیده.

زه په ډیر امید د لویو ښارونو خلکوته ورغلم مګردوئ ماته څه اعتنا و نه کړه ځکه چې دوی ته ډیر زرنګ ښکاره نشوم.

شل کلن وم چې یوپټ اور زما په زړه کښې بل شو او یو نا څاپه راته ټولې ښځې ښکلې او ښایسته ښکاره شوې زه په ټولو مین شوم مګرپه دوئ کښې یوه هم په مامینه نه شوه او یوې ته هم زه ښکلې ښکاره نشوم، که څه هم ما وطن او پاد شاه نه درلود مګر بیا هم د جنګ میدان ته ورغلم چې مړشم خو مرګ قبول نه کړم.

زه اوس نه پوهیږم چې دلته څه کار لرم او د څه لپاره یم؟ ماته دانه ده معلومه چې دنیا ته پخوا له وخته راغلی یم او که وخت رانه تیرشوی دی.

"ورلن"

خلك او شاعر

يوه ورځ هغه لوی اوپراخه میدان هغه لوړ او اوچت غره ته وویل:
ستا په وچولي کښې دژوند نخښه هیڅ نشته، ستا پرمخ باندې همیشه دسیلیو او بادونو څپیړې لګیږي.
په همدغه وخت کښې د اولس خلکو شاعرته وویل: ستا سر وکارتل له خیا ل او اندیښنو سره دی اوستا وجود هیڅ نه دی په کار.
سنګین غره په ځواب کښې و ویل:
زه یم چې ستاله سینې نه هراز بوټې راکاږم. دغرمې سوځوونکې تو دوخه پخپل ساړه دم باندې سړومه، د طوفاني وریځو مخه نیسم. پخپلو ګوتو د واورو بخري جوړوم اوذ خیزه کوم یې زماله سینې څخه داوبو لښتي روانیږي اوتاته دژوند پیغام دروړي.
شاعر هم خلکوته وویل: پریږدئ چې زه سر په زنګانه کښیږدم او فکروکړم ایا تاسو نه وینئ چې زما د زړه له چینې نه ډیرې خوږې او به راخوټیږي چې دبشر تنده ماتوي.
" ګویته"

انسان

همیشه ویریدل،. په هروخت کښې هیله او اسره لر ل، هرکله دپخوانیو خاطراتو یادونه، دایمي شکایتونه، مسلسله ناراضي، د دروغو په لذت پسې افسوس او ارمان، په حقیقت پسې هیڅکله نه ګرځیدل، خپل ځان له خپل اصلي قیمت نه کله زیات او کله کم ګڼل، یوازې په غم او محنت کښې ځان پیژندنه، او د ګوریه غاړه دژوندپه ماهیت پوهیدل.
دا دی د انسان حقیقت یا لږ تر لږه زما مفهوم او معنی. سره له دغو ټولو خبرو زه پخپل ژوندکښې یو حقیقي افتخار لرم هغه دا چې ددروغو په شهرت پسې هیڅکله نه یم ګرځیدلی.
هیڅکله مې بې دعشق له درشله بل شي ته سرنه دی ټیټ کړی. زه عشق همیشه له ځانه لرې کړی او بیل کړی یم او د ښه نامه تنده یې په ماکې پیداکړیده مګر عشق او افتخار یوه هم تراوسه پورې بې دزړه له غمه نور څه نه دي راکړي.
" الفیري"

په انګلستان کې

دغم داستان بیانو ل او داسې څوک لر ل چې په دغه داستان پوه شي اوخپل پټ غمونه په کښې ووینې دغمجن زړه لپاره ډیره ښه تسلي ده.
یوه وخت دغه تسلي زماپه برخه رسیدلې وه مګر کله چې ما دانګلستان په خاوره کښې قدم کیښوده. هغه وخت چې ماد دې ځای خلک ولیدل چې ډیرو ټینګو او تورو و ریځو د دوئ له نظره شین اسمان پټ کړیدی نوزه له دغې تسلی نه محروم شوم دلته هیڅوک نشته چې دزړه په ژبه پوه شي.
اوه! دا ساړه خلک دایخ زړونه چې د خدای له نامه نه هم غافل پاته دي بې له طلاؤ څخه بل خدای نه پیژني او بې له پیسو نه بل شي ته په تقدس نه دي قایل.
کشکې زما دزړه اهونه دومره پورته لاړشي چې د الپ دکوهستان لمنوته ورسیږي ښایي چې هلته داسې خلک ومومي چې دعاشقانو د زړه په غمونو او رازو پو هیږي.
" الفیری "

غوبى

اى دفصلونو او کښتونو پالونکيه!
اى وفادار خدمتګاره! ته د ډيرلوى او ارام قوت ښکارندوى يې.
زه له تاسره ډيره مينه لرم ته په ماباندې ډيرګران يې.
له تاسره دصلح غوښتلو اوعزة النفس روح موجوده ده.
ته لکه يوه خاموشه مجسمه خپلې کروندې ته ګورې اووديې لپاره چې دفداکارى وظيفه ترسره کړې پخپله خوښه درانه جغ ته سرټيټوې.
ته دانسان په خدمت کښې دموقر فرمان بردار په ډول خپل عمر تيروې. هروخت چې هغه تاوهي او ژوبلوي دې ته ورته سراګرځوې اوپه صبر او تحمل ورته غلى او ارام ګورې.
ته پوهيږې چې د جهان ودانو ل ستا وظيفه ده.
ته دانسان دتيرې په مقابل کښې څه نه وايې اوشکايت ستا عادت نه دى.
ته سرکشي او نافر مانې نه کوې مګر زه ستا د درد مند روح اواز او روم چې دبخار په ډول اسمان ته خيژي.
زه ستا د درد خفيفه ناله اورم چې داسمانې سرود او د فداکارى دسرود په شان په دغه فضا کښې خپريږي.
ستا حقيقت په دغه شنه او غلې کښت کښې ځاى لرې.
زه تا په همدغه هنداره کښې وينم اى و فادار خدمتګاره!

"کاردوچې"

دټاګور نغمې

(١)

هغه ماشوم چې ډيرې ښايسته شاهانه جامې اغوستې دي او د جواهرو قيمتي اميل يې په غاړه دى ډيرښکلى ښکارې مګره نورو ماشومانو غوندې معصومانه لوبې نشي کولى او هغه خوشحالي ده هيره کړې ده.
دى چې هرقدم اخلي دا ښايسته جامې يې په پښوکښې نښلي.
له ده سره تل دغه ډارملګرى دى چې کالي يې په خاورو نشي ځکه له نورونه ليرې ليرې ګرځي اويوازې معلوميږي.
دده حرکت ازاد نه دى اوله خاورونه ډيره ډډه کوي.
دماشوم مورې! دماشوم دغه راز پاک ساتل چې دغومره قيداو تکليف ورسره وي ماشوم ته زيان رسوي او له ډيرڅه يې محروموي.
همدغه شى دى نه پريږدي چې دژوند په صحنه او د انسانانو په ډله کښې داخل شي.

(٢)

چيرته چې زړونه له ډار او ويرې څخه په امن کښې دي او سرونه هرځاى ته هسکيدلى شي.
چيرته چې علم اوفکر ازاد دى.
چيرته چې دغه لوى جهان په ورو ورو فکرونو نه کوچنى کيږي.
چيرته چې کلمات د حقيقت او راستى له کومې څخه راوزي
چيرته چې بې نتيجې کوښښونه لاس غځوي اومطلب ته رسيږي.

هلته چې دکار اوعمل لاسونه نه دي ترلي.
هلته چې داستدلال دچينې رڼې اوبه دعنعناتو وچ ځنګله ته لاره نه لري.
هلته چې ذ هنونه او دماغونه نشو ونما کوي.
لويه خدايه! ته ماپه دغسې فردوس او ازاد جهان کښې له خو به روايښ کړه.

(۳)

لويه خدايه! زما مناجات دادی.
د افلاس نيلې زما د زړه نه وشکوه او لرې يې وغورځوه.
ماته توفيق راکړه چې خپلې خوښۍ اومصيبتونه په آسانۍ وزغملی شم.
توفيق راکړه چې غريب او بينوا له نظره ونه غورځوم، اود ډير بې باکه قوت په مخکښې هم سر تيټ نه کړم.
زه دا توان غواړم چې ددنيا له خسيسو شيانونه ځان وژغورم او خپل قوت خپله مينه ستا خوښې ته وسپارم.

(۴)

بس همدغو مره ارزو راته پريږده چې هر لورته تاپرې وليدای شم.
په هر څه کښې تاووينم او بيله تانه بل چاته خپله مينه وړاندې نه کړم.
هو! زه همدغو مره ارزو غواړم چې يوازې له تاسر ه زما تعلق وساتي نور څه نه غواړم ايکې يوه زولانه غواړم چې ما ستا د رضا پابند کړي. او په دغه نيمګړي ژوند کښې زماسرو کارله تاسره وي.
دا زولانه دمينې او محبت زو لانه ده.
هغه چې له ماسره مينه لري غواړي چې له هرې خوانه زما مخه ځانته راوګرځوی.
ايا ستا محبت له ماسره دغه راز نه دی؟
ته پو هيږې چې ستا مينه له ماسره ډير ه زياته ده مګر بيا دې هم زه ازاد پرې ايښی يم.
زما دوستان ما ځکه يوازې نه پريږدي چې زه دوئ هيرنه کړم.
ډيرې ورځې وشوې مګر مايو ځل هم ته پخپلو سترګو و نه ليدې.
که څه هم ماستا نمانځه په ځای نکړه او پخپل زړه کښې مې تاته مناسب ځای جوړنه کړی شو مګر بياهم ستا مينې ته انتظار لري.

شاعر او پرښته

شاعر: داسمان پرښتې! که زما دسترګو يوه اوښکه او زما د شونډو يوه بوسه ستا لپاره کافي وي زه دا دواړه له تانه نه دريغوم. دا ددې لپاره چې که ته بيرته اسمان ته وخيژې چې زما دعشق ياد ګار درسره وي مګرله مانه دا اميدمه کوه چې زه د هيلې او اسرې لپاره يا د افتخار اوسعادت لپاره حتی چې درنځ اوغم لپاره کومه نغمه سازه کړم.
زه غواړم چې خپله ژبه غلې وساتم او د زړه خبرې واورم.
پرښته: شاعره! دا څه وايې؟ زه خو دخزان سيلۍ نه يم چې اوښکې خپله غذاوګڼم اودغه دغم اولاد داوبو څاڅکی وبولم.
هغه بوسه چې ته يې ستايې له تانه نه غواړم ځکه چې د بوسې درکولو لپاره زه تاته راغلې يم او غواړم چې ستا دوجود له کښت نه بيحاصله ګياه لرې کړم چې هغه دسستۍ او تنبلۍ بوټی دی او د زړه غم نه دی.
ستاغم يوازې په خدای پورې تعلق لري.
که ستا غم هرځومره زيات وي ته د خپل زړه دغه مقدس زخم همدغسې پريږده. پټې او ملهم پرې هيڅکله مه ږده. ځکه چې دبشر دلو يوالي لپاره لوی لوی غمونه په کاردي اوبل هيڅ شی يې دغومره نشي لويولی.

شاعره! ته دا ګومان مه کوه چې دغم دښکلا ادارک ته خاموشي ضرورده ځکه چې له ټولو نه ښکلې نغمه هماغه ده چې ډېره نا امیدي په کښې وي.

دزړو شاعرانو جاويدانه اوازونه زما په ياد دي چې بوده او تنسته يې له اوښکو او اهونو څخه اوبدلې ده.

ماهيخور مرغه سترې اوستومانه دماښام په تياره کښې خپل ځنګله او ځالې ته راشي او خپل بچې وږي ووينې چې دساحل له څنډې ورته رامنډې ووهي او خولې يې د طعمې لپاره وازې نيولې وي نو دی په يوه لويه تيره کښني اواسمان ته په ډير حسرت ګوري.

دی پوهيږي چې بيهوده يې دبيحاصله ساحل او خاموش درياب په سربانديې دطعمې لپاره پرواز کړی او هيڅ يې نه دي موندلي.

سره له دې بياهم دی تش لاس نه دی راغلی او خپل خونين زړه ورسره شته چې خپلو بچيوته يې اخرينه طعمه کړي.

دامرغه غلی او ارام په ګټه پريوزي او خپل څيرې ځيګر خپلو وږو بچيانو ته وړاندې کوي په دغه وخت کښې يې له څنګه وينې بهيږي او دی دمينې په ميومست په څمکه پريوزي.

په دې فدا کارۍ کښې کله دتدريجي مرګ له شکنجې لاندې سترې شي او ويره ورته پيداشي چې دژوند اخرين رمق له لاسه ورنه کړي نو ځکه نيم ژواندی راپورته شي او خپل وزرونه وڅنډې په دغه وخت کښې چې دشپې وروستۍ شومه وي دوداع يو داسې مړګانی فرياد له زړه راو باسي چې دريايي مرغان له ساحله تښتې اوهغه مسافر چې دسيند په غاړه تيريږي له وحشته ريږدي او خدای ته ځان سپاري.

شاعره! ته په دې پوه شه چې دټولو حقيقي شاعرانو سرنوشت همدغه دی چې دماهيخور مرغه په شان دخپل زړه دوينو دسترخان خپور کړي او خلک په دغه دسترخان ميلمانه او خوشحاله کړي.

کله چې شاعران له خاورو شوو اسرو، له رنځونو او غمونو، له عشق او نا اميدۍ نه حکايت کوي ددوی خبرې که هرڅومره ښکلې وي بيا هم له زړونو نه غم نه وړي.

د شاعر خبره لکه تيره توره داسې ده چې په هواکښې حرکت کوي او يوه ځلانده حلقه تشکيلوي مګرپه څوکه کښې يې هميشه دوينو څا څکي ليده شي.

"الفرد دوموسه "

غم او خوشحالي

خوشحالي هغه غم دی چې پلو يې له مخه لرې شوی دی.

هغه چينه چې ستاسې خوښۍ او خوشحالۍ ترينه راخوټيږي په حقيقت کښې ستاسوله اوښکونه ډکه ده.

هر څومره چې دغم شوکارې ستاسو د وجود لوښۍ وګروي او ژور ځای په کښې جوړ کړي هغومره په کښې دخوشحالۍ لپاره ډير ځای پيداکيږي.

اياستاسو دغه کنډول چې له شرابونه ډک دی دکلا ل په داش کښې په اورباندې نه و ايښی؟

آيا دغه د دروی شپيلۍ چې په اوازيې ستاسې روح خوشحاليږي په تيره تيغ غوڅه شوې او جوړه شوې نه ده؟

کله چې پخپل زړه کښې خوشحالي وينئ که خپل زړه وګورئ دا به درته څرګنده شي چې هماغه څيز چې تاسو يې غمجن کړي ياست تاسې خوشحا له کړي.

کله چې ستاسو په زړه کښې غم پيداشي که پخپل زړه کښې سترګې وغړوئ په دې به پوه شئ چې د هماغه شي لپاره اوښکې تويوئ چې تاسې يې خوشحاله کړي ياست.

ځينې خوشحالي لويه ګڼي او غم وړوکې، ځينې غم لوی ګڼې او خوشحالۍ ته په کمه سترګه ګوري، زه وايم دواړه يوله بله بيل نه دي او دواړه يو ځای راځي کله چې يوله تاسوسره مخامخ کښيني هغه بل ستاسو په بستر کښې ويده وي.

تاسې لکه دترازو شاهين دغم او خوشحالۍ تر مينځ واقع ياست کله چې دتلې پلې تشې وي تاسو غلي ياست.

کله چې زرګر په تاسو باندې خپل زرتلي نو دغم يا خوشحالۍ پله درنيږي او سپکيږي.

" خليل جبران"

پارلمان

پارلمان ددولت زړه دی او د حکومت مثا ل لري چې په ټولو غړو يې فرمان چليږي.
که دماغ له کاره ولويږي سړی ژوند کولی شي لکه ليونيان او احمقان چې ژوندي دي. مګر که زړه کارو نه کړی شي ژوند ختميږي.
" روسو"

ژوند

دامه وايه چې ژوند يو دايمي بزم دی ځکه چې دا خبره احمقان کوي.
داهم مه وايه چې ژوند تل ترتله مصيبت دی ځکه دا د بې زړه او ضعيفو خلکو خبره ده.
لکه چې د ونو شنې څانګې په پسرلي کښې له خوشحالۍ زيږدي خانده!
لکه چې دسيند موجونه په لويو ګټولګيږي او فرياد کوي ژاړه!
د جهان ټو ل خوندونه وځکه اوټو ل دردونه وزغمه بياووايه هرڅه چې دي ډير دي مګرله خوب او خيا ل سره شباهت لري.
" پاديامانتوپولس"

قوت اوجرئت

دسيند په اوبوکښې مخ پورته تګ قوت اوجرئت غواړي او داوبو له جريان سره موافق تګ مړه کبان هم کولی شي.
" اسما يلز"

تاريخ

هغه چاته لوی او واړه څه فرق نه لري چې هرڅه ده پيداکړي دي او دټولو خالق دی.
هرچيرته چې هغه شته هرڅه شته او هيڅ ځای نشته چې هغه په کښې نشته.
زه له دومره کوچنيتوب سره چې هيڅ نه يم هرڅه يمه.
ځکه چې د ځمکې، دستورو او د شمسي کا ل اولاديم.
زه له هغې خاورې پيدايم چې دقيصر لاس، دافلاطون ماغزه، دمسيح زړه او د شکسپير نبوغ يې په ذراتو کښې ګډ دی.
" امرسن"

لوړه پايه

په دغه جهان کښې د هرچا د لوړيدو لپاره يوه پله او پايه په کار ده چې هغه درد او الم دی.
" اناتول فرانس "

بدبختي

بدبختي ده چې عقل اوپوهه تربیه کوي.
" هوګو"

عقل

که غواړې چې دعقل په زیان او ضرر پوه شې دا ومنې چې عقل هغه قوتونه په سړي کښې وژني چې ژوند پرې ولاړ دی.
ژوندون په عقل او اراده ولاړ دی.
غوښتنه او اراده د هر پیشرفت اصل او اساس دی.
څومره چې عقل زیاتیږي هغومره اراده ضعیفه کیږي.
که انسان په هرڅه پوه شي یقین وکړه چې بیا به هیڅ نه غواړي او هیڅ ارزو به ورسره نه وي یعنې اراده به نه لري.
عمل له ارادې څخه پیداکیږي او اراده له ارزو څخه.
دا دواړه له هغه شي سره نه یوځای کیږي چې دحکیمانو او فیلسوفانو په برخه رسیدلي دي یعنې تردد اوتامل.
زه ډیرې پوهې له ژوند څخه عاجز کړي یم.
ناپلیون، سزار او ددوئ امثا ل هغه کسان نه وو چې ډیرفکر کوي ځکه یې هغه څه وکړی شو چې زړه یې غوښتل.
" اناتول فرانس "

ترقي او تکامل

زه په دې عقیده یم چې د بشرتکامل به ډیر ځنډ انجام مومي.
ددنیا سیر ډیر بطي دی د بشر نبوغ په تقلید کښې دی دابتکار خونده یې نشته.
لکه چې په فزیک کښې دثقل قانون موجود دی چې زموږ تعلق د ځمکې له زړې کرې سره ساتي په روان شناسۍ کښې هم دغه قانون وجود لري او زموږ د لچسپي له زاړه جهان سره ټینګوي.
ګویټې هم ویلي دي چې خلق لا داصلي ګناه د اتمی برخي په اختراع نه دي بریالي شوي.
" اناتو ل فرانس "

دژوند ضروري شرط

ناپوهي یوازې دنیکبختۍ لازمي شرط نه دی، دژوند ضروري شرط هم دی.
که موږ په هر څه پوه شو یوساعت هم دژوند تحمل نشو کولی.
هغه احساسات چې ژوند موږ ته ښه ښکاره کوي یا ژوند راته د تحمل وړښیي له دروغو څخه زیږي او په مو هوماتو باندې تغذیه کیږي.
" اناتول فرانس "

علم او اخلاق

له علم څخه ديوې اخلاقي نتيجې اميد لرل ډيره لويه اشتباه ده.
درې سوه کاله پخوا خلک په دې عقيده وو، چې ځمکه دخلقت او پيداکيدو مرکز دی. او نن موږ پوهيږي چې د لمريو ه منجمده ټوټه ده.
اوس پوهيږو چې دستورو په سطحه کښې څه ګازونه سوځي.
په دی هم پوه شوي يو چې دغه جهان چې موږ په کښې د ګرد اوغبار يوې ذرې غوندې يو تل دجوړولو او ورانو لوپه حا ل کښې دی.
موږ ته دامعلومه شوه چې پرله پسې ځينې ستورې پيداکيږي او ځينې له مينځه ځي. مګر دغو خارق العاده اکتشافاتو زموږپه اخلاقو کښې څه تغيير رانووست.
ايا نن ميندې له خپلو بچيانو سره له پخوانه زياته مينه لري؟
يا دغه مينه له پخوانه کمه شوې ده؟ ايا اوس دښکلاپه احساس کښې له پخوا نه څه زيادت يانقصان راغلی دی؟
ايا نن د زړورو قهرمانو په زړه کښې له پخوا نه څه فرق ليدل کيږي؟
ځمکه لويه وي او که کوچنۍ وي د بشر په حا ل کښې څه تغير نه راولي، زمکه لويه ده په دې شرط چې غم او رنځ په کښې وي او عشق موجود وي.
غم اوعشق دغير فاني ښکلا جاويداني مرکزونه دي.
غم داسې نعمت دی چې قيمت نه لري.
هغه ښيګڼې چې په ځان کښې وينو او هغه څه چې ژوند زموږ په نظرکښې ښه ښکاره کوي د همدې لوی نعمت اغيزه ده.
زمونږ ترحم، شجاعت شهامت، او نورټو ل فضايل اوملکات دهمدغه شي مرهون دي.
اخلاق طبيعتاًپه احساساتو باندې تکيه لري اوبس.
" انا تول افرانس "

فکراو احساسات

تاسې واياست چې دټولو مصيبتونو اوبد بختيو علت زموږ فکردی، که غواړئ چې دفکر په نحوست قايل شئ بايد په قدرت او عظمت کښې يې ډيره مبالغه وکړئ مګرپه دې خبره بايد پوه شئ چې فکر په احساساتو اوغرايزو باندې ډيرلږ تسلط لري.
هغه خلک چې د فکر له تاثير لاندې ډيرزيات راغلي دي هغوئ هم د نوروپه شان متکبر شهواني اوبخيلان دي.
چيرته چې تمدن ډير وړاندې تللی هلته هم هغه کارونه ډيرلږدي چې په فلسفي اصولو اجرا کيږي.
موږ دغرايزو او احساساتو په مقابل کښې دومره ضعيت او ذليل يو چې زه هيڅکله يو داسې شعوري حالت ته نشم قايليدلی چې له طبيعي حالت سره مخالف وي.
" اناتول فرانس "

تمسخراو ترحم

هرځومره چې د انسان په ژوندانه کښې ډيرفکر کوم هغو مره راسره داعقيده ټينګيږي چې بايد د بنيادم داعمالو شاهد او قاضي تمسخر او ترحم وي.
دادوه ښه مشاوران يوپخپله خندا ژوند زموږپه نظرکښې محبوب کوي او بل پخپله ژړا ژوند راته مقدس ښکاره کوي.
هغه تمسخر چې زه يې لرم بې رحمه نه دی، په عشق اوښکلا باندې ملنډې نه وهي، بلکه ډيرملايم او نيکو کاردی.

د ده په خندا قهر سړېړي او مورته دابنيي چې بايد د اشرارو او احمقانو په مقابل کښې له تمسخر نه کارواخلو.
که دا حس له مونږ سره نه وي نو زمونږ په زړه کښې هرګوره نفرت پيداکيږي.
" اناتول فرانس "

دخلکو انتظار

خلک هر وخت په اجتماعي چاروکښې ډېرو لويو تغير اتوته انتظار لري.
دا هغه دايمي اشتباه ده چې دغيب ويلو له روح نه يې نشات کړی دی.
زه دا منم چې ژوند په رښتيا بې ثباته دی او ژوندي شيان تل تغييرکوي مګر داتغيير محسوس نه دی.
د دنيا هره ترقي ډېره ځنډنۍ او منظمه ده.
نا څاپي اوسريع تغييرات هيڅکله نه دي پيداشوي اونشي پيداکيدای. ټول اقتصادي تحولات دطبيعي قواؤ په رحيمانه ځنډ انجام مومي.
دا خبره زمونږ له احساساتو سره مخالفه وي او که موافقه مګر يو منلی حقيقت دی چې هرڅه هماغه شان دي چې پخوا و.
زمونږ اجتماعي وضع د هماغه اوضاعو او کيفاتو نتيجه ده چې دمخه موجود و لکه چې علت اوسبب هغو ا حوالـو ته ويل کيږي چې وروسته ترديې به موجودشي.
دا تسلسل ترډېر ه وخته ديوه حا ل ثبات ساتي اوپه ژوندکښې نظم او ارامتيا پيداکوي.
دا خبره رښتيا ده چې دغه حا ل نه هغه ارواګانې خوشالوي چې دنورو شيانو ډېره تنده ورسره ده او نه په هغو زړونوکښې خوښي اچوي چې شفقت په کښې نشته. مګر د جهان نظم همدغه تقاضا لري او مونږ بايد تن ورته کښيږدو.
مونږ بايد پخپل زړه کښې يـو څه حرارت او له ځان سره څه اشتباهات ولرو مګر آني او عجيب وغريب موفقيتونه ونه غواړو او دمعجزې انتظارونه لرو.
" انا تول فرانس "

خطرنالـﻚ

مونږ ته هغه کسان خطرناک ښکاري چې روحيه يې زمونږ له روحيې نه مخالفه وي.
هغه چې زمونږ خويونه په کښې نشته مونږ ورته بد اخلاقه وايو.
څوک چې زمونږپه اشتبا هاتو مبتلا نه وي مونږ ته شکاک معلوميږي او دا فکر نه کوو چې هغوئ به په نورو شبهاتو مبتلا وي.
" انا تول فرانس "

د ژوندانه مخ او شـاته

ژوند لکه دزربفتو توکی مخ او شا لري. هغه ښکلا چې په مخ کښې شته په شا کښې نشته. مګر دټوټې اوبدانه(بافت) له مخ نه په شا کښې ښه ليدل کيږي.
" شوپنهاور"

ليونتوب او حماقت

زه باورلرم چې بشر په هر وخت اوپه هر ځای کښې د خپل مصرف لپاره دجنون او حماقت کافي ذخيره لري.
دا سرمايه هرڅنګه چې وي بې حاصله نه ده.
کله چې ګورم چې يوه پخوانی اشتباه ورکه شوه بې له دينه چې په دغه کار خوشحاله شم دبلې اشتباه په باب کښې فکر کوم چې دزړې اشتباه ځای نيسي.
زه په ډير تشويش له ځانه پوښتنه کوم چې ايا دغه نوې اشتباه به له زړې نه ډيره خطرناک نه وي؟ که ښه فکر وکړو زاړه خرافات له نورونه لږ زيان لري ځکه چې هغه د زمانې په مرور صيقل شوي دي او ضرر يې کم شوی دی.
" انا تول فرانس "

په ځان باور

هر څوک چې په ځان باندې اطمينان اوباور لري خلک د هغه ملګري کيږي. په ځان باور يو داسې صفت دی چې د هرچاخوښيږي.
خلک له قطعي اويقيني مطالبو سره مينه لري نه له دلايلو سره. دليل اوبرهان د وګړو انديښنه او پريشاني زياتوي.
اوس ساده ګې خوښوي او په ساده خبرو پوهيږي.
خلکو ته بايد څنګه او څه راز و نه وايو بلکه هو يا نه ورته ووايو اوبس.
" انا تول فرانس "

تعصب

تعصب او عدم اغماض په هرعصر کښې شته.
هرڅه چې زموږ خوښ وي زموږ په نظرکښې لوړمعلوميږي او نمانځه يې کوو.
که څوک موږ ته زموږ د بتانو عيب ښکاره کړي خو ابدی کيږو.
خلک په مشکله ديته حاضريږي چې دخپلو عقايدو په منشا اومنبع کښې لږ غوندې ايراد قبو ل کړي.
که چا پخپلو اصولو او معتقداتوکښې غوراو فکرکولی هيڅکله به نه وو معتقد شوي.
" انا تول فرانس "

ځان وپيژنه

دا خبره چې ځان وپيژنه ديوناني فلسفې له حماقتونو څخه يو لوی حماقت دی. موږ به هيڅکله نه ځان وپيژنو او نه نور.
ټو ل مشکلات په همدغه ځای کښې دي اوپه همدغې موضوع پورې ارتباط لري.
ددنيا جوړو ل دومره ګران کارنه دی لکه پيژندل يې چې ګران کاردی.
ښايي چې بشري نبوغ يوه ورځ يو نوی دنيا جوړه کړی شي مګر دا تو فيق به هيڅکله ونه مومي چې پرې پوه هم شي.
دبشر په پوهه او نبوغ باندې دا ډيره لويه تعدي ده چې د حقيقت په لټون کښې په کار ولويږي. څه شی چې له پوهې نه په کښې استفاده کيږي د اشياؤ لږ غوندې حقيقت پيژندل او ترينه خوند اخستل دي.
" انا تول فرانس "

شخصیت

موږ غواړو چې خپل شخصیت له ځان سره هغه بل جهان ته هم یوسو له موږسره دا عقیده موجوده ده چې که څوک ځان هلته ونه پیژني هرسعادت چې د ده په برخه وي په ده پورې به څه ربط نه لري، بلکه دبل چا مال به وي.
له دینه غافل یو چې زموږ شخصیت دلته په دغه جهان کښې هم محفوظ نه دی او په ژوندانه کښې څو څو ځله یو راز اوبل راز کیږي.
زه چې اوس له اتیا کالونه اوښتی یم له هغه شل کلن، (موریس میترلینګ) سره هیڅ شباهت نه لرم بلکه هغه هیڅ نه پیژنم.
همدارنګه له هغه لس کلن هلک سره هم مشابه نه یم چې یوه شیبه هم په ځای نه و ناست او تل په لوبه مشغول و.
ما ته اوس هغه پردی اوبیګانه معلومیږي.
هرکله چې په دې ډول زموږ شخصیت بدلیږي نو بیاولې دا انتظار لرو چې هغه بل جهان ته به یې له ځان سره ورو.
" مترلینګ"

بقاء

پسونه دطبیعت دسختیو په مقابل کښې مقاومت نشي کولی. که انسان دغه نوع د خپل خوراک لپاره نه وای ساتلی اوس به یې نسل ورک ؤ. مګر اوس چې دغه حیوان په دنیاکښې ژوندی پاته دی څه سعادت یې په برخه نه دی ځکه چې دوژلو او خوړلو لپاره یې ساتلی دی.
هرحیوان او هر یوبوټی چې دلته وینئ، سرنوشت یې همدغه دی. کانې او معدنیات هم دغه رازدي مګر زموږ عمر دومره نه دی چې د دوئ تغیر ووینو او په بدبختی یې پوه شو.
" مترلینګ"

کب

هغه کب چې یوازې ژوند کوي او هغه کبان چې په یوه ځای کښې ګډ ژوند کوي په یوه اندازه پوهه لري مګر سره له دې ډیر کبان شته چې یوازې یوازې نه اوسیږي.
موږ نه پوهیږو چې ددوئ د اجتماع سبب څه شی دی؟
ښایي چې دوئ به د ځینو ځناورو او بلاګانو له ډاره او د ځان ساتلو لپاره یو ځای شوي وي مګر همدغه ګډ ژوند او یو ځای اوسیدل ددې سبب وګرځیده چې انسان یې ژر ښکار کړي.
" مترلینګ"

هغه چې دنیاته رانغله

په ملیاردونو نطفې ضایع کیږي او په دې باب کښې تاسې ډیرافراط کوئ.
ستاسو ښځې ډیرې لږې نطفې قبلوي چې هغه په انسانانو بدلیږي. هغه نطفې چې ضایع کیږي او څه ترینه نه جوړیږي ستاسو دخوابدی اوخپګان موجب نه ګرځي.
تاسو ته معلومه ده چې دغه په سلهاؤ زرو ملیاردونو نطفې چې په هره پیړۍ یا نیمه پیړۍ کښې له دې جهانه ځي او هیڅ ترینه نه جوړیږي دانسانیت توان په کښې شته او بالقوه انسانان ورته ویلی شو. مګر دوئ ته هغه چانس نه پیداکیږي چې موږ غوندې انسانان شي. لکه چې موږ ته هغه چانس په لاس نه راځي چې دمشترې کره رانه جوړه شي او هغومره عمرو لرو.
آیادغه بالقوه انسانان د فکري ا ومعنوي ژوند خاوندان وو او که نه؟ که نه وو نو څنګه ورته بالقوه انسانان ویلی شو؟

او س چې دوئ مړه شو او موږ غوندې نشو آیا د دنیا په اوضاعو کښې څه تغیر راغی؟ ایا ددوئ ځای تش پاته شو او هغه کارچې باید دوئ سرته رسولی وای سرته ونه رسیده؟

" مترلینګ"

څنګه به یو؟

موږ غواړو چې په هغه بل عالم کښې هم خپل ځان وپیژنو او پوه شو چې ته ((اسمیت)) یې اوزه ((موریس)) یم مګر دانه ده معلومه چې هلته به خپل کوم شخصیت غوره کوو؟

آیاته به داغواړې چې دغه اوسنی شخصیت درسره وي که دزلمیتوب یا دکوچنیتوب ددورې شخصیت.

موږ ته دا هم نه ده معلومه چې زموږ دبدو کارونو سزابه زموږ کوم شخصیتویني؟ هغه به دغه موریس وي چې اوس له اتیا کالو نه اوښتی دی که هغه شل کلن موریس به وي چې بېل شخصیت یې درلود.

په رښتیا چې موږ تراوسه نه یو پوه شوي چې په څه صورت به د خدای حضورته وړاندې کېږو، سپین ږیري به یو که ځوانان اوکه ماشومان؟

" مترلینګ"

ستاسو فکر

ستاسې فکر چې هر څه وي تاسو هماغه یاست.

هیڅ امکان نه لري چې څوک له خپل فکره لوی شي یا د خپل فکرله حدودو څخه تجاوز وکړي.

" مترلینګ"

که طبابت ترقي وکړي

ښایي چې یوه ورځ طبابت دومره ترقي وکړي چې طبیبان دسړی زړه، سږي او نور زاړه له کاره وتلي شیان بدل کړي او دسر په کوپړۍ کښې هم نورماغزه واچوي.

هرکله چې زاړه ماغزه بد ل شي نو طبعاً دغه حافظه هم نه پاته کیږي چې دتیر ژوند پوهه او معلومات،کینه اومینه یانور خاطرات په کښې ساتلي دي. چې دا حافظه لاړه شي هغه شخصیت هم درومي چې له دغې حافظې سره ټینګ تعلق لري.

په دغه صورت کښې بیا څوک خپل ځان نشي پیژندلی او په دې نه پو هیږي چې زه څوک یم؟ یعنې دده او دیوه مړي ترمنځ به څه فرق نه وي مګر خیره او تنه به یې په کو څو اوبازاروکښې حرکت کوي.

دازیان چې دمغزو له بدلون څخه سږي ته رسیږي دمړګ او مړینې له زیانه کم نه دی. دغه جسد چې وروسته تردې دلته اوهلته ګرځي هغه پخوانی سړی نه دی بل څوک دی. هرتندر چې په ده پریوزي په هغه پخواني شخص پورې څه تعلق نه لري بلکه په یوه بل نا اشناسړي پورې ربط پیداکوي.

" مترلینګ"

څه غواړئ؟

که پاک خدای له تاسو نه پوښتنه وکړي چې څه غواړئ؟

تاسو به په ځواب کښې څه ووایاست؟

آیا داسې ژوند به وغواړئ چې تل ترتله وي او هیڅ زړښت او هیڅ راز بدبختي هیڅ تغیر په کښې نه وی.

دغسې ژوند خوعيناً د هغه غټ کانې حا ل ته ورته دی چې په مليونو کاله په يوه ځای پروت وي اوهيڅ تغير اوتحول په کښې نه راځي.

زه يقين لرم چې که تاسې د جاويداني عمريه حقيقت پوه شئ . هيڅکله به يې له خدايه ونه غواړئ.

جاويداني سعادت هم د جاويداني عمريه شان دی په بل عبارت جاويداني بدبختي ده.

" مترلينګ"

پوه اوناپوه

دا چې پوه او نا پوه يو دبل په ژبه نه پوهيږي سبب يې دادی چې پوه په هغه شي بدليږي چې دی پرې پوه شوی دی.

دی هغه څه نا پوه ته نشي ويلی چې دده په زړه کښې ځای لري.

که تاسې يوه ورځ د جهان په اسرارو پوه شئ پخپله به هماغه اسرار شئ اوماته به د خپل زړه خبرې نشئ کولئ!

" مترلينګ"

ليونی

ماته وايي ته هم ليونی شوی يې لکه ځينې فيلسوفان چې په اخرعمر کښې ليونيان کيږي او چټيات وايي.

ښايي چې زه ليونتوب قبول کړم ځکه چې تراوسه پورې لا د ليونتوب او هوښيارۍ ترمينځ عقلاني تفاوت نه دی موجود مګرتاسو چې هوښياران ياست فکر وکړئ چې څه وايئ؟

" مترلينګ"

مرګ

که مرګ په دنيا کښې نه وای هيچابه دژوندانه درانه بارته غاړه نه وای ايښې همدغه دمرګ ويره دده چې موږ ژوند کوو او د دغه دار په وجه تر زړښته پورې د ژوندانه پيتې په اوړو.

" مترلينګ"

روح

که له مانه پوښتنه وکړئ چې روح څه شی د.ی؟

زه تاسو ته څه ځواب نشم ويلی.مګرله تاسونه به پوښتنه وکړم چې جسم څه شی دی؟ هر کله که موږ جسم يا ماده وپيژنو دروح په پيژندلو به هم بريالي شو مګر اوس چې يو هم نه پيژنو بايدپه دې باندې ځان خوشحاله کړو چې روح د جسم حرکت دی او جسم دروح شکل اوصورت دی.

" مترلينګ"

افلاطون

که د يونان افلاطون څه دپاسه دوه زره کاله پس موږ ته راشي موږ به کومه موضوع ده ته وړاندې کړو چې دده دتوجه ورووي او دی څه قدرته حيران کړي؟

په اخلاقي، اجتماعي اوسياسي لحاظ که موږ مريتوب لغوه کړی دی خو څو ډوله بل راز غلامي پيداشويده چې هغه ځای يې ډک کړيدی موږ کوم نوی شی نه لرو چې هغه ته يې وړاندې کړو.

زموږ سياسي، اجتماعي او اخلاقي دروغ د هغه لپاره کوم نوی مضمون نه دی او اوسنی سلوک هغه ته څه نويتوب نه لري.

په فزيک، شيمی، ژوند پېژندنه، طبات او جراحی کښې چې څه کشفيات شوي دي په او ل کښې به دی په تعجب کښې واچوي مګر ددې لامله چې هغه ډېر موشګاف او ځير کيدونکی دی ډېر ژر به پوه شي چې زمونږ کشفياتو دروح لپاره کومه نوې غذانه ده پيداکړی او د اسرارو له مخې پرده نه ده پورته شوې.
څه شی چې د هغه پوره توجه ځان ته راګرځولی شي هغه بې سيمه موجونه دي چې په يوه شيبه کښې هر ځای ته غږ رسوي، ممکنه ده چې دغه شی د ده ارتباط له هغو اسرارو سره پيدا کړي چې په مبهم ډول يې پخپلو کتابونوکښې ورته اشاره کړيده.
په هر حا ل کوم دتوجه وړشی چې په دوه زره کالوکښې مونږ کشف کړيدی همدغه دی چې دعلت په ادراک يې لا نه يو موفق شوي او دانه ده معلومه چې دوه زره کاله وروسته به دتوجه وړ څه شی کشف کړو.
" مترلينګ"

زمونږ پوهه

مونږ د فولادو په يوه ترلې خونه کښې ژوند کوو چې دوه وړوکي سوري لري او بس. له يوه سوري نه لږ غوندې رڼا راځي او له بل نه لږ غوندې او از راننوزي. مونږله همدغو دوو سوريو څخه د جهان او ضاع معلوموو او همدغه وجه ده چې بې له رڼا او بې له غږه په نور څه نه پوهيږو.
" مترلينګ"

بدې خبرې

بدې او ناوړه خبرې چې زيان او ضررلري ډيرې ژر خپر يږي ښې او حسا يې خبرې چې فايده په کښې وي ژرنه خپريږي.
هو! بدې او ناکاره خبرې لکه تلونکې اوخپرونکې ناروغي له يوه نه بل اوله بل نه بل ته ځي.
ښې خبرې لکه صحت او روغتيا له يوه نه بل ته نه درومي.
" مترلينګ"

انساني سلوک

انسان بايد هغه مينه چې له نورو سره يې کوي له ډير لوړ ځايه واخلي اوپه ډير لوړ همت له نوروسره وچليږي.
ترڅو چې ممکنه ده چې خلکو ته دعشق په نظرو ګوري نه ښايي چې د خپل ترحم او شفقت سيورى په چا باندې وغورځوي.
تر څو چې دعدالت له مخې چاته څه ورکولی شي نه ښايي چې د احسان له مخې چاته څه وبخښي.
ترڅو چې د چا احترام کولی شي نه ښايي چې د هغه دلجويي ا و دلداري وکړي.
" مترلينګ"

انساني کمال

هغه لوی کما ل چې دتحو ل او تکامل په لاره کښې د ژونديو شيانو په برخه رسيدلی دی قلبي عواطف دي چې په انسان کښې ليد ه شي. که څوک غواړي چې له حيواناتو نه لري وي بايد دغه عوطف چې رحم، مروت، کرم، شجاعت او نوعه پرستي ده په ځان کښې ورو زي.
" داروين"

د فکر روزنه

څه شی دی چې په بشرکښې ژورفکرونه روزي؟
علم او پوهه نه ده، کارنه دی، دعواطفو او احساساتو هیجان هم نه دی یوازې رنځ اومشقت دی چې دانسان په فکر کښې ژوروالی پیداکوي او ښايي چې د همدې له امله په دنیاکښې غمونه او رنځونه ډېر شوي وي.
" هیز"

ښکلیتوب

کله چې ښکلیتوب د دعوی لپاره راولاړ شي دهر ناطق ژبه کلې کېږي.
" شکسپیر"

ښایست

ښایست هغه میلمه دی چې په هر کورکښې قدر او عزت لري.
" ګوټه"

سیاست مدار

که یو سیاستمدار جنایت وکړي ښايي چې عفوه شي مګر که د خبط مرتکب شي نو دعفوې وړنه دی.
" بیسمارک"

غولول

ټول تریوه وخته غولېږي ځینې د همیشه لپاره هم غولولی شئ مګر ټول د همیشه لپاره نه غولېږي.
" ابراهام لینکلن"

فکرپه شعر کښې

فکر باید په شعر کښې داسې پټ وي لکه غذايي خاصیت چې په میوه کښې پټ دی. میوه هم غذا ده مګر لذیذه چې د خوړلو په وخت کښې بې له لذته د بل شي احساس نه کوو. خوبدن ترینه غذایې ماده اخلي او دغه غیر محسوسه غذاپه لذت کښې پټه ده
" پل والري"

بدبختي او شعر

دبدې ورځې خاوندان د مصیبت اوناکامي په وخت کښې شعرته مخه کوي او څه چې دوئ له رنځ اوغم نه زده کړی وي په اشعارو کښې يې نوروته وړاندې کوي.
" شللی"

عشق او سعادت

هغه څوک ډېر نیکبخت دی چې خدای ورته داسې زړه ورکړی دی چې دعشق او سوزوګداز لایق دی.
چا چې دعالم او ضاع او د انسان زړه دعشق په دوه مخیزه هنداره کښې نه دی لیدلی هغه هیڅ حقیقت نه دی لیدلی او په هیڅ نه دی پوه شوی.
" هوګو"

پوهه او عشق

پوهه دعقل په غیر کښې پرورش نه مومي بلکه دعشق په لمن کښې وده کوي د پوهې نیالګی باید دعشق په ګلدان کښې وکرل شي او د احساساتو په اوبو ابیاری شي.

" مترلینک"

ښوونځی

دعلم او پوهې هرښوونځی چې پرانیستل کیږي دزندان دروازه تړل کیږي.
" هوګو"

دفکر پانګه

دفکراو پوهې ټوله پانګه باید یوه روحي او اخلاقي عظمت ته تسلیم شي.
" مترلینک"

معرفت

معرفت هغه شی دی چې وروسته د هر څه له لوستلو او د هر څه له هیرولو نه په دماغ کښې پاته کیږي.
" ادواردهریو"

علم او علما

علم له خطا څخه خلاص دی مګرعلما تل په خطا کښې وي.
" اناتول فرانس "

ځان ښودل

یا ځان هغسې وښیه چې یې یا هغه شان اوسه چې ځان ښیې!
((بایزید بسطامی))

دښه کار علت

که زموږ د ښوکارونو علت اوسبب څرګندشي ډېرکسان به پخپلو ښوکارو نو خړ اوخجل شي.

« ریواردل»

تاج اوقلم

تر څو چه دادب قلم زما په لاس کښې دی هیڅکله به ونه وایم چې ولې مې شاهي تاج په سربانديې نشته.

"ولتر "

مطبوعات او تاریخ

مطبوعات د اوسني تاریخ اساس او بنیاد دی. موږ باید خپل تاریخ مشوش نه کړو. څوک چې دمطبوعاتو ازادي محدودوي دوطن اوملت تاریخ ته زیان رسوي.

" پوانکاره"

حکومت او روزنامه

که له مانه پوښتنه وکړئ چې په وطن کښې بې روزنامې حکومت وي که بې حکومته روزنامه؟ زه به هرګوره دوهمه خبره غوره کړم

" جفرسن"

دځان سعادت

که یوازې خپل سعادت وغواړو څه ګرانه خبره نه ده مګر موږ غواړو چې له نورونه زیات مسعود شو او دا کار ډېرمشکل دی ځکه چې نور هغو مره مسعو د نه دي لکه چې موږ يې تصور کوو.

" نتسکوی"

ځان مسعود ګڼل

یوازې داکافي نه دی چې دسعادت خاوندان شو بلکه په دې پوهیدل په کاردی چې موږ د سعادت خاوندان یو.

" مترلینګ "

اجبار او اختیار

ځومره چې دوجود مرتبه او درجه لوړیږي هغومره اجبار کمیږي او اختیار زیاتیږي. همدغه سبب دی چې د کاڼي مجبوریت له بوټي اونیالګی نه زیات دی او حیوانات له نباتاتو نه هم زیات اختیار لري. انسان بیاله حیوان څخه هم پورته دی او ډیر اختیار لري.

"بوترو"

عقل اوزړه

عقل دزړه په خوښه کارکوي او زړه ته ګوري. هغه څه چې زړه یې نه غواړی عقل په کښې لاره نشي پیداکولای. یعنې زړه په سربانديې حکومت کوي او سر په زړه حاکمیت نه لري.

" شوپنهاور"

کینه او مینه

کینه اومینه د نفسي احوالو او کیفیاتو له اختلافه پیداکیږي اوپه عقل پورې څه اړه نه لري.

" شوپنهاور"

احتمالي مصیبت

هرڅه پخوا له وخته په نظرکښې نیو ل او لرې کتل ښه کاردی مګر دسباورځې په احتمالي مصیبت نن غمجن کیدل ښه کارنه دی. له دینه چې په هواکښې ځانته زندان جوړوو ولې یوښه قصرنه جوړوو.

لیاقت لرل

لیاقت لرل او کوم ځای ته نه رسیدل له بې لیاقته رسیدلو نه ښه وي.

شهامت

که بتان مات کړې کوم سترکار دې نه دی کړی.

حقیقي شهامت دادی چې پخپل ځان کښې دبت پرستۍ خوی ورک کړې.

« نیچې»

لوی خلک

لوی خلک لکه سیندونه خپل هدف ته بې لارې درومي او ددوئ شهامت همدغه دی چې له ګرانو اوپرپیچه لارو څخه نه ډاریږي.

" نیچې"

اجتماع

په اجتماع کښې دا خل شه! ځکه چې په جمعیت کښې سړی صیقل کیږي او ټینګیږي.
یوازیتوب سړی ملایم کوي او فاسدوی یې.
" نیچې"

د جنګ اساس

دغلیم غولو ل دجنګ اساس دی ځکه زما هغه پټه زغره چې ما اغوستې ده د ګیدړ پوټکی دی.
" نیچې"

نجیبه غریزه

هغه غریزه چې له ټولو غرایزو نه نجیبه ده نجابت یې په ډیر احتیاط زیاتوه یعنې په هرکیلو محبت چې له نورو سره یې لرې یوګرام نفرت له ځان سره زیات کړه.
" نیچې"

شهرت اوشرافت

که په افتخار اوشهرت پسې ګرځې نو زما پند مه هیروه! هغه دا چې له شرافت نه لاس واخله!
" نیچه "

هدیه قبلول

زه د هغه چاله خوشبختی نه خبرنه یم چې دخلکو له لاسه هدیه قبولي. ځکه چې له ماسره داعقیده موجوده ده چې له هدیې قبلولونه غلابنه ده.
" نیچه "

هیرول

هرڅه هیرکړه هر څه هیرکړه هیرو ل ډیرلوی هنر دی!
هغه دروند بار چې له تاسره دی له ځانه وغورځوه.
که غواړې چې والوزې که ارزولرې چې له لوړو او هسکو څوکو سره آشنا شې درانه اوسنګین شیان سیندته وغورځوه.
دغه دی سیند هله ژرشه خپل ځان سیند ته وغورځوه د هیرولو هنر ډیرلوی هنر دی.
" نیچه "

ځان غوښتنه

خود خواهي او ځان غوښتنه په مطلق ډو ل له ژوند سره موافقت نه کوي.
یوازې ځان غوښتل په حقیقت کښې ځان محدود کو ل او له ځا نه خه کمو ل دي.
که جود او فیض نه وي ژوند نشته.

په حقيقت کښې بشپړه اوکامله خود خواهي په پوره غير خواهي کښې پټه ده او اخلاق هيڅکله انفرادي کيدلی نشي.

" ژان ماری کويو"

مکررات

په دغو ګڼو ليکنو کښې چې علم او پوهه ډيره زياته ښيي څه وينئ؟

سترګې وغړوئ اوښه وګورئ چې غير له مکرراتونه نور څه وينئ؟

ايا دا ټولې خبرې چې په يوقسم موضوعاتوکښې اورئ بې دسبک او انشا له تنوع او بې دشواهدو او مثالونو له رنګينۍ يا د چاپ له ښکليتوبه نور څه لري؟

ددې خبرو حقيقې تاثير، عمق او ارزښت همدغه دی چې په راز راز پيرايو کښې بيا بيا ويل کيږي او له يوې مخه په بل مخ اوړي.

نو په دغه ظاهري ثروت کښې فقر او لوږه پټه ده او په دغه روڼه کښې دمړښت احساس کيږي.

" بيکن "

نيکي

په سترګوکښې دليدلو قوه يوازې نه ده کافې.

که زموږ سترګې بينا هم وي او په اشياوکښې رنګونه هم موجود وي بياهم رڼا ته محتاج يو او په تورتم کښې څه نشو ليدلی.

همدغه رڼا ده چې دليدلو قوه له اشياوو سره مربو طوي او ددې باعث ګرځې چې موږ څه ووينو.

لمړيځله دليدو قوه نه ده دليدو وسيله ده دهمدغې وسيلې له برکته موږ د بينايي احساس کوو.

ته په دې پوه شه! چې لمر د نيکۍثمره ده او نيکۍ سره شباهت لري. هماغه نسبت چې په ليدلې جهان کې يې دبينا يې قوت له ليدلو شيانوسره لري د ادراک په جهان کې بې دفهم قوه هم له هغو شيانو سره لري چې دپوهيدلو وردي.

څنګه چې په تياره کې څه نه ليدل کيږي او سترګې رڼا ته اړې دي روح هم هغه څه نه ويني چې دحقيقت رڼا پرې نه وي پريوتې.

څه شی چې د معرفت وړشيان په حقيقت پورې مربوطوي او روح ته دپوهيدو استعداد ورکوي دنيکۍ تصوردی چې دعلم قوه له لمر سره مشابه وګڼې مګر که لمر يې ګڼې نو لويه اشتباه کوې. همدارنګه د ادراک په عالم کې انسان حق لري چې علم او حقيقت دنيکۍ نظير وګڼي. مګرکه عين نيکي يې ګڼې دا هم اشتباه ده ځکه چې دنيکۍ مقام له دينه ډيرپورته دی.

لمر ليدل شوو شيانو ته يوازې دليدل کيدو قابليت نه بخښې بلکه په پيدايښت او نشو و نماکې يې هم تاثير لري او غذا ورکوي.

همدغه شان دپوهيدلو وړشيان له نيکۍ نه يوازې همدغه استفاده نه کوي چې د پوهيدلو وړ وګرځې بلکه په ماهيت اوپيدايښت کې يې هم د خل لري.

" افلاطون "

دطبيعت قوانين

دطبيعت قوانين واجب او ضروري نه دي. د جهان اصل او اساس تغير او حرکت دی هرکله چې دغه تغير مکررشي نوعادت وګرځې او دقانون نوم پيداکړي.

ديوه خوړ او به په اول کښې يوه معينه مجرانلري او د خپل جريان په وسيله ځانته لاره اومجرا پيداکوي وروسته بيادغه مجرا داوبو دسير او حرکت قاعده اوقانون بلل کيږي. ډيرامکان لري چې دغه مجرا بدله شي او يوه بله مجرا ورته پيداشي. په همدغه لحاظ دطبيعت چارې ديوه معين اوضروري قانون تابع نشو ګڼلی.

" بونرو"

انساني تكليف

ښه نيت او نيکه اراده د خير اونيکۍ مبدا ده.
نيکه اراده اوښه نيت دادی چې انسان خپل تکليف وپېژني او پيرو ي يې وکړي.
تکليف بايد خاص دتکليف لپاره په ځای کړشي يعني دکټې اوزيان لحاظ په کښې نه وي.
تکليف هغه عمل دی چې د يوې کلي قاعدې متابعت لپاره وي او محض د قانون په احترام اجرا شي.
هغه څوک چې يوکار دقانون لپاره کوي او هغه چې کار يې له قانون سره موافق وي يو راز نه دي.
ددوهم سړي عمل ته مشروع ويلی شو مګر خير او اخلاقي عمل ورته نشوويلي. ددې لپاره چې ديوه سړي کارا خلاقي ارزښت پيداکړي يوازې دا کافي نه ده چې عمل يې له تکليف سره موافق وي بلکه دا لازمه ده چې دتکليف لپاره وي.
ډيرامکان لري چې يوکارښه وي مګر اخلاقي نه وي لکه ديوه سوداګر صداقت او راستي چې دتجارتي منفعت او اعتبار پخولو لپاره وي نه د تکليف لپاره.
د ځان ساتنه له تکليف سره موافق کاردی مګر ددې لامله چې طبيعت ورته ميلان لري اخلاقي عمل ورته نشوويلی.
هغه څوک چې ډير زړه سواندی وي او د رقت په وجه له چاسره احسان کوي ښه کوي مګر اخلاقي عمل نه اجراکوي که همدغه سړی له خلقو نه جفا و ويني زړه به يې سخت شي او له احسانه به لاس واخلي. مګرکه څوک له خلکونه جفاګانې ويني او دتکليف په ځای کولو لپاره احسان کوي هغه يواخلاقي عمل اجراکوي.
" کانت "

ژوند

ژوند زما په نظرکښې غوښتل دي او هره غوښتنه له يوه احتياج يا محروميت څخه پيداکيږي يعني له غم او درد څخه.
که ديوه سړي هره آرزو په اسانه اوسمدلاسه حاصله شي کسالت ورته پيداکيږي چې له رنځ اوغم نه لوی مصيبت دی.
دانسان ژوند هميشه دغم او کسالت ترمينځ واقع دی.
سړی چې هرڅومره له غم څخه لرې شي هغومره کسالت ته نژدې شي. په هره اندازه چې موږ له کسالت نه ځان وساتو په هماغه اندازه له غم سره قرابت پيداکوو.
دا دوه آفتونه يو دبل ضد دي که انسان له يوه څخه خلاص شي د بل په منګولوکښې لويږي.
څنګه چې غم او رنځ له احتياج او محروميت څخه پيداکيږي کسالت له راحت او رفاهيت څخه پيداکيږي.
هر چيرته خواران اوغريبان له احتياج او محروميت سره په جګړه اخته دي او بډايان له کسالت سره په مجادله کښې دي.
همدغه کسالت دی چې دعيش او راحت خاوندان يې په ښکار او قمار په افيونو اونورو نشو مشغو ل کړي او مجبورکړي دي ياپې ددوی مخه تزييناتو او تجمل ته ګرځولې ده.
دانسان استعداد اوقوت دا غواړي چې احتياج او محروميت لرې کړي او د ژوند په جګړه کښې په کارولويږي. نوکله چې احتياج اومحروميت له مينځه لاړشي او په دغه مبارزه کښې معطلي راشي دغه عاطل قوت پخپله يـو مونږ پيټی شي او انسان مجبور کاندې چې بيهوده يې صرف کړي او له کسالت څخه ځان وژغوري.
((کرلوس)) دبډايانو بدبختي داسې بيانوي:
((يو د دې لپاره چې له کسالت نه وتښتي خپله ښايسته ماڼۍ پريږدي اويه تفريح پسې يوه خوا او بله خوامنډې وهي. بل په ډيره بيړه له خپلې ښځې او اولادونو څخه چيرته لرې درومي مګرمقصد ته نه رسيږي او بيرته له هماغه دښمن يعني کسالت سره بياکورته راځي او چاره ترينه ورکه وي)).
" شوپنهاور"

هیرول

هغه څوک چې څه نشي هیرولی ښه سړی نه دی، څوک چې هیمشه د بل دملامتی خاطره له ځان سره ساتي دښه زړه خاوند نه دی.

حکمت اوسعادت

ارسطووایي: حکیم او عاقل هغه څوک دی چې خپل غمونه او دردنه لږکړي نه دا چې په ډیرو لذتونو پسې هڅه وکړي.
زه هم دحکمت ډیره ټینګه اوقوي پایه همدغه ګڼم چې سړی له غمونو او دردونو څخه وتښتي نه داچې په لذت پسې منډه واخلي.
یعني سعادت په هغه ګریز (تیښته) کښې دی نه په دغه شتاب (هڅه) کښې. هغه کسان ډیر غولیدلي دي چې ارزوګانوته رسیدل سعادت ګڼي ځکه چې له ارزوګانو سره وداع کول اوبې نیازی ته رسیدل سعادت دی.
هر څومره چې د خواهشاتو تله سپکه وي انسان هماغومره سعادت ته نژدې وي.که حقیقت ته وګورو یو روغ او جوړ فقیر له یوه رنځورغاړي بډایی څخه ډیر نیکبخته دی.

سقراط وایي: ډیرکسان دي چې نه جواهر لري نه سره اوسپین نه یې ډیرښه لباس په غاړه کښې شته نه په لوړو ماڼیو اوښو قصرونو کښې استوګنه لري مګرسره له دې له بډایانو نه خوشحاله ژوند کوي.

شکسپیروایي: ځینې کسان لکه توتیان داسې دي چې د خندا یوه وړه منظره ووینې خوله یې له خندا نه نه راټولیږي.
ځینې نور داسې غمجن دي چې هیڅ راز مسخرې او د خندا نندارې یې نشي خندولی.
دا زموږ خپل خوی او طبیعت دی چې زموږ دژوند اوسعادت اساس ګڼل کیږي.
موږ باید دسعادت تومنه په ځان کښې ولټوو او په دې پوه شو چې دهرچا نیکبختي پخپله په ده پورې مربوطه ده.
په ځان باندې اتکا او نورو ته نه متوسل کیدہ، له ډیرو قیدونو او احتیاجاتو څخه ځان خلاصول او خپله ازادي زیاتول سعادت دي.
هغه څوک چې په باطن کښې غني دی له خارجي جهان څخه یوه منفي هدیه غواړي او بس چې هغه فراغت دی.
د هغه مهمه ارزو داده چې له خلقونه لرې اوپه څنګ وي چې په دغه وسیله له ځانه استفاده وکړی شي.
لوی خلک له هر څه نه فراغت خوښوي او خپلې ازادۍ ته ډیره توجه لري یعني همدغه سعادت ګڼي.

ارسطووایي: سعادت په فراغت او ازادۍ کښې دی.
سقراط هم ازادۍ او فراغت سترنعمت ګڼلی دی.
څومره چې د یوه سړي فکري او عقلي پانګه زیاتیږي هغومره یې تعلق له دنیا نه او د دنیا له خلکو څخه کمیږي.
هغه بیا خپل سعادت د دنیاپه نعمتونوکښې نه لټوي بلکه له معنوي لذتو نو څخه خونداخلي او حقیقي سعادت ته رسیږي.
" شوپنهاو"

انشا

د هرلیکونکي انشا د هغه دفکر آیینه ده.
که غواړئ چې د یوه لیکونکي حقیقي ارزښت ځانته معلوم کړئ دیته مه ګورئ چې ده څه موضوع کښې فکر کړی دی یا دده دفکر محصول څه شی دی.
دیوه مؤلف اولیکونکي دمقام پیژندلو لپاره همدغه کافي ده چې موږ پوه شو چې ده څه رازفکر کړی دی او دفکر کولو طرزیې څنګه دی؟

د هرليكونكي انشأ لكه خميره داسې ده چې مختلف شكلونه او صورتونه قبلوي مګر داصورتونه كه هر څومره مختلف وي بيا هم خميره يوه ده.
" شوپنهاور"

مطالعه او تفكر

څنګه چې ډيره زياته مطالعه فكر وسعت او ودې ته نه پريږدي ډير ليكل اوډير لوستل هم د حقايقو دمعرفت مخه نسي.
ددنيا ډيره لويه كتابخانه چې بې نظمه او بې ترتيبه وي هغه ارزښت نه لري چې يوه كوچنۍ منظمه كتابخانه يې لري.
همدغه راز ډيره زياته پوهه چې په ذهن اودماغ كښې ښه هضم شوې نه وي له هغو لږو معلوماتو نه لږ قيمت لري چې په جزئياتو كښې يې ډيرغوراو دقت نه وي شوی.
په حقايقو باندې سړی هغه وخت پوهيدلی شي چې دعليت په قانون پوه شي او په جزئياتو كښې مطالعه ولري.
څنګه چې انسان مطالعې ته ضرورت لري تفكر ته يې هم لري. مطالعه اوتفكر د انسان په ذهن كښې دوه متضاد تاثيرونه لري چې كه يو زيات شي هغه بل كميږي.
مطالعه دسړي ذهن د هغو افكارو او عقايدو له تاثيرلاندې راولي چې ممكنه ده دانسان له ذاتي احتياجاتو سره مخالفت ولري.
آزاد تفكر يعنې د هغه طبعي سير اوحركت تعقيب چې محيط اوضروري مسايل يې دانسان په ذهن كښې پيداكوي دمطالعې په شان څه خاص شی په ذهن كښې موجودنه وي بلكه دفكركولو تومنه ذهن ته سپاري. همدغه سبب دی چې ډيره زياته مطالعه دشخصي فكر د پرورش مخه نيسي اوسړی څه قدر سطحي اوناپوهه كوي.
علما او پوهان هماغه كسان دي چې ډيركتابونه يې لوستي دي مګر نوابغ او دفكر خاوندان چې دانساني مدنيت لارښودونكي دي او د بشريت قافله دترقۍ خواته بيايي هغه كسان دي چې دجهان په كتاب كښې يې غور كړيدی او دنورو په خبرو كښې يې خپل فكر نه دی بايللی.
" شوپنهاور

خوی او خصلت

دانسان خوی هيڅكله تغيير نه كوي. هو سړی په زلميتوب او زړښت كښې هماغه دی چې په كوچنيتوب كښې و.
دده ډير لوی هنردادی چې كله كله فريبنده (غولوونكی) صورت اختياروي او دافسون نقاب پخپل مخ غوړوي.
كه غواړئ چې دغه حقيقت دتجربې له مخې ځانته معلوم كړئ نو د هغه اشنا اوملګري په حركاتو او رفتار كښې ښه دقت وكړئ چې ډير كلونه ترينه بيل شوي ياست وروسته له دغه غور او دقت څخه به داو منئ چې دده خوی او خصلت هيڅ تغير نه دی كړی او هماغه شی دی چې دمخه و.
ځينی كسان په ظاهره انكار كوي او دا خبره نه مني مګرپه باطن كښې پوره باور لري چې دانسان خوی او خصلت تغيير نه قبلوي.
همدغه سبب دی چې څوک له چانه څه ټكي برګي ويني په هغه باندې بيا اعتماد نه كوي.
كه څوک د چاپه نظر يو ځل ښه ورغی دهغه په باب هم خپله نظريه نه بدلوي.
دانسان خوی او خصلت فطري شی دی او همدغه يې دلوروالي معياردی.كه څوک دفطرت په لحاظ لوی نه وي نو واړه اشخاص په مصنوعي وسايلو نه لوييږي.
" شوپنهاور"

دوستانه مناسبت

سړی د ځوانۍ په وخت كښې دافكر كوي چې دانسانانو مناسبات په يوه ښه اساس او په حقيقي اصولو ولاړدی مګركله چې دژوندانه يو څه مراحل طی كړي نو بيا پوه شي چې بشري مناسبات يې له شخصي ګټې په بل شي نه دي ولاړ.

هر څوک چې ډیر مال لري او دلوړ مقام خاوند دی هغه په خلکو کښې محبوب او محترم دی. هغه بل چې دښه نیت او ښو احساساتو خاوند دیمګرپه دوستی کښې یې څه ګټه نشته څوک ورسره مینه نه لري.

هغه دوستي او هغه مینه چې شخصي ګټه او پټ مقاصد په کښې نه وي دلته ډیره لږه ده او له لږو خلکو سره ده.

"شوپنهاور"

بدي اوضرر

څومره چې لوړ اوعالي مبادي په یوه بد سړي کښې فاسد شویدی په ځناورو کښې هغومره نه دي فاسد. بدي په هغه شي کښې لږه ده چې دابتکار مبدا په کښې نشته ځکا چې دابتکار مبداده، بدي زیاتوي اوضرر یې ډیروي. دیوه ظالم انسان ضرر زر ځله دیوه مضر حیوان له ضرر نه زیات دی لکه چې د یوه جماد ضررله حیوان نه لږ دی او ظالم له ظلم نه ډیربددی.

" ارسطو"

لویه اشتباه

څوک چې دا فکر کوي چې پوهه او فضیلت دسړي قیمت اومقام په جامعه کښې لوړوي ډیره لویه اشتباه کوي ځکه چې دغه شی بالعکس کینه او دښمني پیداکوي نه مینه او محبت.

دعلم او فضل اظهار بل شی نه دی د نورو دناداني تائیددی. څنګه چې ثروت او مقام دسړي قیمت په جامعه کښې لوړوي علم او عقل د نورو دکینې او نفرت موجب ګرځي.

پوهان او هوښیاران د خلکو مینه او محبت نشي جلبولي بلکه بدبیني اوتمسخر ځانته جلبوي.

" شوپنهاور"

افتخار

هغه افتخار چې لکه د څپې ونه په ډیروخت کښې وده کوي او غټیږي دوام او پایښت یې هم ډیروي.

هغه بل افتخار چې لکه دپسرلي بوټي ژرپیداکیږي او ژر لوئیږي له یوه فصل نه زیات دوام نه لري او ډیر ژرله مینځه ځي.

د هنر خاوند چې له ابدیت نه هر څومره زیاته استفاده وکړي یعنې په ټول انسانیت پورې تعلق ولري هماغومره له خپل عصر څخه پردی وي. دا ځکه چې د هغه اثر د هغه په عصر پورې اختصاص نه لري بلکه دبشر دتاریخ یو جزوي د همدې لامله معاصرین ورته ښه نه ګوري بلکه بالعکس په هغو کتابونو پسې هڅه کوي چې ورځني مسایل په کښې وي.

" شوپنهاور"

غضب او شهوت

هغه بې اعتدالي چې په غضب کښې وي له هغې بې اعتدالی نه ښه ده چې په شهوت کښې وي. یعنې دغضبي قوې افراط دشهواني قوې له افراط څخه ښه دی.

قهر او غضب دعقل غږ پوره نشي اوریدلی او داسې مثال لري لکه چې یو نوکر د خپل بادار امر لږ غوندې واوري او د تعمیل لپاره منډې واخلي یعنې امرته تراخره غوږ کښینږدي او په کار پسې وځغلي مګر شهوت دعقل یا حس په یوه اشاره د خوند اولذت په لورې هڅه کوي او امرته هیڅ نه ګوري.

دغضب خاوند مکارنه دی اوغضب هم مکر جن نه دی.

مکرله شهوت سره تړلی دی او دشهوت کاردی.
همدغه سبب دی چې دغضب په ډیروالي کښې دومره رسوایي نشته لکه چې د شهوت په ډیروالي کښې شته.
" ارسطو"

دوستي

دوستي یوازې یو ضروري امرنه دی بلکه یوه ډیره شریفه او آبرو منده عاطفه هم ده.
ځینې وایي چې دوستي یوډول مشابهت دی او هماغه اشخاص یو دبل دوستان وي چې یوله بله مشابهت لري د همدې لامله بازله بازسره اوکوتره له کوترې سره الوزي.
ځینې نورېه دې عقیده دي چې که دوه تنه یوکار او یوه پیشه لري نو هغه هیڅکله نشي دوستان کیدلی.
څوک چې دفطرت په قوانینو استاد کوي لکه (اورپیپدس) هغه وایي:
د وچې ځمکې باران خوښ دی اوباراني وریځې داغواړي چې په ځمکه باران واوروي.
هرا کلیتس په دې فکردی چې ضدیت دنژدې کیدو موجب دی او ډیرښه موافقتونه له مخالفتونو څخه پیدادي.
دا خبرې به پریږدو او دابه ووایو چې ددوستۍ موضوع څه شی دی؟
خیرکه لذت که منفعت؟
هغه کسان حقیقي دوستان نه دي چې دمنفعت لپاره دوستي کوي او په ګټه مین دي. د دوی دوستي به ترهماغه وخته وي چې له بله ګټه کوي او دګټې امید موجود وي.
دچا دوستي چې په لذت بناده او په خوند پسې ګرځي هغه هم له حقیقې دوستۍ نه خبرنه دی د هغه دوستي هم بې بنیاده ده ځکه چې لذت هم لکه منفعت بې ثباته دی او ژر ژر بد لیږي.
په دې دواړو دوستیو کښې دوست بالذات مقصو دنه دی بلکه لذت یا منفعت اصلي مقصد دی.
پوره او حقیقي دوستي هغه ده چې دښو خلکو ترمینځ پیداکیږي اوپه ښه والي بناده.
هغه خلک چې د خیر خاوندان دي او د بل خیر غواړي مینه یې یو له بله ذاتي او حقیقي ده.
دا دوستي په خیراو فضلیت بناده او پایه یې ډیره ټینګه ده.
دوست هغه دی چې د دوست خیر غواړي او خیر وررسوي.
په دوستۍ کښې دا شرط دی چې یو له بله له عواطفو ډک احساسات ولري او دا احساسات او عواطف دواړو خواوته معلوم وي.
په دوستۍ کښې امیزش او الفت ناسته ولاړه ضروري ده.
دوستۍ دمساوات په اساس ټینګیږي چې هر یود بل حق اداکړي او هریو د بل محب وي.
ډیرخلک داغواړي چې د نورو محبوب شي او پخپله د هیچا محب نه وي په همدغه وجه خپل متملقین په ځان راغونډوي مګر دوستان نشي پیداکولی.
متملق هماغه دی چې خپل ځان ټیټ ګڼي یا لږ ترلږ خپل دوست ته دابښیي چې زه په تادومره نه یم ګران لکه چې ته پرماګران یې ځکه دغسې کسانو ته دوستان نشوویلی.
دوستۍ هغه مینه ده چې له دوست څخه بیرته انعکاس کوي او له یوې خوا نه نه وي همدغه سبب دی چې دانسان مینه له سرو او سپینو سره یا له ښو جامو او ښو خوراکونو سره دوستي نه ده ځکه چې له یوې خواده او بیرته انعکاس نه کوي.
په دوستۍ کښې مقابله بالمثل په کارده او بې مساواته دوستي دوستي نه ده. مینه له یوې خوا پیداکیدای شي مګر دوستي له یوه طرفه هیڅکله نه وي. دوستۍ که د لذت یا منفعت په اثروي کیدای شي چې بد خلک له بدو خلکو سره یا ښه اشخاص له بدو کسانو سره دوستان شي مګر که خیر او فضیلت د دوستۍ اساس وي نو دښو او بدو ترمینځ دوستي نه پیداکیږي.
حقیقي دوستي هماغه ده چې دنیکانو اوښو خلکو په پاکو زړونو کښې ځای لري او په خیر او فضیلت بناده.
" ارسطو"

ښکلا

ښکلا یوه منطقي قضیه ده چې صغرى يې سترګې دي او کبرى يې زړه دى نتيجه يې عشق دى.
"سقراط"

وحشي اومدني انسان

عمومي نظريه داده چې وحشي انسان په هيڅ ډول اخلاقي اصولو پابندي نه لري بلکه هروخت د خپلو غرايزو تابع وي او هر کله د خپل ميل او خواهش رضا غواړي.
انسان پيژندونکي پوهان دانظريه نه مني او وايي.
وحشي هغه دى چې د ادابو او رسومو ډير پابندوي او په ناسته ولاړه تګ او راتګ بلکه په هراقدام او هغه خبره کښي د خاصو اصولو اومقرراتو پيروي کوي، يعنې وحشي انسان هغه مريى دى چې پخپل رفتار او کردار کښې د يوې طايفې د عاداتو دلاس آله وي او متمدن انسان دغه راز نه دى.
" جان ديويى"

«پاى»